

Hyvinvointia työllä ja talouskasvulla

KOKOOMUS

Kokoomuksen *eduskuntaryhmä*

Hyvinvointia työllä ja talouskasvulla

Kansanedustaja Jari Koskisen työryhmän raportti
kokoomuslaisista linjauksista talouskasvun ja työllisyyden edistämiseksi

Sisällysluettelo

Kokoomuslaisia linjauksia talouskasvun ja työllisyyden edistämiseksi.....	4
Raportin toimenpide-esitykset	5
Talouden tila ja tulevaisuuden haasteet	8
1. Haasteena hyvinvointiyhteiskunta ja ikääntyminen	8
2. Suomen kilpailukyky ja talouskasvu	8
3. Panostukset tulevaisuuden kasvuun välttämättömiä	10
Toimenpide-esitykset	14
1. Verotus, pääoman saatavuus ja elinkeinopolitiikka	14
2. Työllistäminen ja työllistyminen	18
3. Osaaminen	27

Kokoomus kannustaa

- Opiskeluun ja työn tekemiseen
- Yritteliäisyyteen ja työllistämiseen
- Kasvuhakuisuuteen ja uudistumiseen
- Tuottavuuteen ja tehokkuuteen
- Investoimaan ja omistamaan
- Osaamiseen ja t&k -toimintaan
- Elinikäiseen oppimiseen ja menestymiseen
- Kehittämään työhyvinvointia ja työssä jaksamista

Tavoitteena on talouskasvun nostaminen 3%:n uralle ja työllisyysasteen nousu 75 %:in.

Kokoomuslaisia linjauksia talouskasvun ja työllisyyden edistämiseksi

Kansallisen Kokoomuksen ja Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajistot sopivat toukokuussa 2004 selvitysmiehen asettamisesta valmistelemaan kokoomuslaisia linjauksia talouskasvun ja työllisyyden edistämiseksi kuluvan vaalikauden aikana. Raportioijaksi valittiin varapuheenjohtaja, valtiovarainvaliokuntavaikuttaja Jari Koskinen. Raportioijan tueksi nimettiin taustaryhmä ja sihteerit. Taustaryhmään kuuluivat kansanedustajat Anne Holmlund, Jyri Häkämies, Pekka Kuosmanen, Esko Kurvinen, Jere Lahti, Sari Sarkomaa ja Arto Satonen. Sihteereinä toimivat talouspoliittinen sihteeri Sirkku Linna, järjestöpäällikkö Mikko Kortelainen ja eduskunta-avustajat Toni Vanhala sekä Hanna-Kaisa Torkkeli.

Selvitystyön tavoitteeksi asetettiin keinojen löytäminen sellaisen talouskasvun ja työllisyyskehityksen saavuttamiseksi, jolla turvataan hyvinvointipalvelujen rahoitus tulevaisuudessa. Työryhmä on sittemmin rajannut tehtävänsä koskemaan konkreettisia toimenpiteitä, jotka liittyvät investointien ja pääomamarkkinoiden toiminnan edistämiseen, työllistymisen ja työllistämisen kannustamiseen sekä kansantalouden käytössä olevien osaamisresurssien kerryttämiseen ja hyödyntämiseen. Tällöin työryhmän raportista on jouduttu karsimaan pois useita tulevan talouskasvun kannalta merkityksellisiä asioita, kuten esim. perus- ja ammatillisen opetuksen kehittäminen.

Taustaryhmä toimitti syyskuussa 2004 Kokoomuksen eduskuntaryhmälle väliraporttinsa, johon oli koottu työryhmän kuulemisten ja kerätyn taustamateriaalin pohjalta kuvaus Suomen talouden nykytilanteesta ja kansantaloutta sekä hyvinvointiyhteiskuntaa kohtavista tulevaisuuden haasteista. Väliraportti on jatko-työskentelyssä toiminut taustakartoituksena yksityiskohtaisempien toimenpide-esitysten laatimiseksi.

sä selvitysmiehen loppuraportissa esitettävät toimenpide-esitykset on tarkoitettu pääosin toteutettaviksi kuluvan vaalikauden aikana.

Suomalaisen yhteiskunnan suurimpia haasteita ovat:

- ikääntymisestä aiheutuvien menopaineiden hallinta,
- talouden globalisoituminen ja sen vaikutukset hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjaan,
- työikäisen väestön määrän väheneminen ja korkeana säilynyt rakennetyöttömyys sekä
- julkisen sektorin koko ja tuottavuuden parantaminen.

Yhteiskunnan kohtaamat haasteet ja niiden vaatimat toimenpiteet ovat jo tähän mennessä suurilta osin tiedossa. Aiheesta on hiljattain tuotettu useita laajoja raportteja. Hallitukselta ei ole löytynyt riittävästi uskallusta puuttua yhteiskunnan muutostarpeisiin. Hallittu ja rauhallinen muutos olisi kuitenkin selkeästi kriisien ja konfliktien laukaisemaa nopeaa muutosta viisaampi tie murroksen kohtaamiseen. Haasteisiin vastaaminen edellyttää rohkeita toimenpiteitä, joiden hyödyt ja tarpeellisuus tulevat täysimääräisesti esiin vasta useiden vuosien päästä.

Kasvua on haettava työllisyysasteen nostamisesta, tuottavuuden kasvusta ja julkisen sektorin toiminnan tehostamisesta. Talouskasvu on nostettava 3 %:n uralle ja työllisyysaste 75 %:iin. Ilman tätä nykyisenkaltaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyttäminen on vaikeaa, jos ei mahdotonta. Opiskelun, työn tekemisen ja yritteliäisyyden on oltava aina kannattavampaa kuin sosiaaliturvalla elämisen. Talouteen tarvitaan lisää dynamiikkaa. Tässä raportissa esitettävät toimenpide-esitykset ovat askeleita tähän suuntaan.

Raportin toimenpide-esitykset

Yritysverotus ja rahoitusmarkkinat:

1. Muutetaan elinkeino-, tulo- ja varallisuusverolakia suomalaista omistusta tukevaksi siten, että:

- sekä listautumattomien että listautuneiden yritysten osingoista ja osuuskuntien osuuspääoman koroista kokonaisuudessaan (verovelvolliskohtaisesti) verovapaata ovat 5 000 euroa alittavat osingot ja osuuspääoman korot,
- 5 000 euron ylittäviltä osin listayhtiöistä saadusta osingosta 50 % on veronalaista pääomatuloa ja 50 % verovapaata tuloa,
- listautumattomasta yhtiöstä saadusta osingosta 5 000 ylittäviltä osin, tai osingon ylittäessä netto varallisuudesta lasketun 9 %:n rajan, osingosta 50 % on ansiotuloa ja loput 50 % verovapaata tuloa
- osuuspääoman koroista 5 000 ylittäviltä osin 50 % on veronalaista pääomatuloa ja 50 % verovapaata tuloa.

2. Luovutaan listautumattomien yritysten nettovarallisuuteen sidotulle verovapaalle pääomatulo-osingolle asetetusta 90 000 euron osinkokatosta.

3. Sijoitusomaisuusosinkojen ketjuverotus poistetaan kokonaisuudessaan.

4. Perintö- ja lahjaverotuksesta luovutaan I veroluokassa. II ja III veroluokissa perintö- ja lahjaveroa alennetaan asteittain.

5. Yli 10 vuotta omistetun omaisuuden hankintameno-olettaman kiristys perutaan. Sukupolvenvaihdosten verohuojennuksiin liittyvä 10 %:n omistusraja alennetaan 5 %:in.

6. Lisätään työeläkelaitosten ja vakuutusyhtiöiden mahdollisuuksia sijoittaa nykyistä laajemmin pääomasijoitusrahastoihin ja suoraan yritysten osakkeisiin muuttamalla vakavaraisuussäännöksiä ja uudistamalla eläkelaitosten tuottovaatimusjärjestelmä.

7. Otetaan käyttöön veroneutraalit osakeyhtiömuotoiset kiinteistörahastot (ns. REIT-instrumentit).

8. Selvitetään tarve ja mahdollisuudet siirtää Ruotsin mallin mukaiseen rahastoeläkkeeseen, jossa vakuutettu itse saa vaikuttaa siihen, mihin osa hänen vakuutusmaksuistaan sijoitetaan.

9. Toteutetaan pikaisesti ulkomaisten pääomasijoittajien verokohtelun muutos siten, että ulkomaisen pääomasijoittajan sijoittaessa suomalaiseen rahastoon voittojen verotus tapahtuu sijoittajan kotimaassa.

10. Elinkeinopolitiikkaan ohjattuja varoja kohdennetaan aloitaviin innovatiivisiin yrityksiin ja kasvuyrityksiin sijoitaviin pääomasijoitusrahastoihin. Käynnistysvaiheen ja alkavien innovaatio- ja kasvuyritysten rahoitukseen liittyvien puutteiden korjaaminen vaatii n. 50 miljoonan euron julkisen lisäpanostuksen seuraavien kolmen vuoden ajan.

Työllistäminen ja työllistyminen

11. Toteutetaan kokoomuslaiset esitykset kuntien palvelutuotannon monipuolistamiseksi kansanedustaja Jere Lahden raportin pohjalta.

12. Kotitalousvähennyksen omavastuu-osuus pienennetään 50 euroon, ja vähennyksen enimmäismäärää kasvatetaan 2300 euroon.

13. Suunnataan julkista t&k -rahoitusta palvelutuotannon kehittämiseen.

14. Työn verotuksen keventämistä jatketaan ensi vaalikaudella kaikissa tuloluokissa niin, että verotusta lasketaan kohti eurooppalaista keskitasoa.

15. Matalapalkka-alojen työnantajamaksujen kohdennettu keventäminen saatetaan kokeiluna käyntiin mahdollisimman nopealla aikataululla. Toimenpide rahoitetaan todellisilla uusilla lisäresursseilla (vuositaso n. 450 milj. euroa), ei ns. järjestelmän sisältä kattamalla sivukulujen alennukset yleisiä työnantajamaksuja nostamalla.

16. Korvataan työnantajille perhevapaista aiheutuvia kustannuksia siten, että vuosilomakorvauksen ohella työnantajalle korvataan myös eläke- ja sosiaaliturvamaksut täyden palkan mukaan sekä lomarahat täyden palkan mukaan.

17. Kannustin- ja tuloloukkujen purkamista jatketaan. Hallitusohjelmassa sovitaan poikkihallinnollisesta kannustinloukkujen purkamiseen keskityttävästä ohjelmasta, jota johtaa tätä asiaa varten erikseen asetettava ministerityöryhmä.

18. Lopetetaan tukityöllistäminen valtiolle kolmeksi vuodeksi. Säästävät varat (n. 160 milj. euroa) tulee suunnata valtion ja kuntien pätkätöysuhteiden vakinaistamiseen sekä oppisopimuskoulutuksen lisäämiseen.

19. Pidentetään starttiyrittäjyyden maksimituen enimmäisaika nykyisestä 10 kuukaudesta 12 kuukauteen. Sen jälkeen tuen tulisi jatkua laskevalla tukitasolla siten, että toisena vuonna tuki on 75 % maksimituen tasosta ja kolmantena vuonna 50 % maksimituen tasosta.

20. Työterveydenhuollossa on vahvistettava ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä ja puututtava oikea-aikaisesti hoitoa ja kuntoutusta vaativiin ongelmiin. Riittävästä työpaikka- ja täydennyskoulutuksesta on huolehdittava. Ikääntyvien työntekijöiden erityistarpeet on otettava huomioon. Työntekijöille on taattava aidot mahdollisuudet vaikuttaa työnsä sisältöön.

21. Kaikilla yrityksillä tulee olla samat edellytykset vakaakuntoisten työllistämiseen. Työllistämistukijärjestelmät on tältä osin yhtenäistettävä riippumatta yrityksen statuksesta.

22. Työkunnan tutkimusten määrää on lisättävä 2000:lla. Näin vuositasoinen volyymi olisi yhteensä 8000 työkunnan tutkimusta.

23. Porrastetaan ansiosidonnainen työttömyysturva.

24. Sosiaali- ja terveysministeriön on selvitettävä luotettavin tutkimuksin työttömyysturvavuotojen ja -väärinkäytösten laajuus, työsuojeluvallan mahdollisuudet puuttua pimeisiin ”työsuhteisiin”, kytkenät muuhun talousrikollisuuteen ja yhteiskunnalle aiheutuvat taloudelliset tappiot. Työvoimahallinnon on tehostettava tällä hetkellä riittämättömiä valvonnallisia

toimenpiteitä. Sisäministeriön laittoman työvoiman torjuntaryhmän voimavarat on vähintään kaksinkertaistettava nykyisestä alle 10 henkilöstä.

25. Lisätään työmarkkinatuen saajille tarjottavia toimenpiteitä, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja koulutusta sekä velvoitetaan työvoimatoimistot tarjoamaan kaikille työttömyyden alkuvaiheessa oleville nuorille työmarkkinatuen saajille yksilöllisesti räätälöityjä toimenpiteitä työttömyyden katkaisemiseksi. Järjestelmiä on myös muutettava siten, että kuntien ja myös yksityisten työnantajien on nykyistä kannattavampaa työllistää työmarkkinatuen saaja. Tämä ei kuitenkaan saa merkitä sitä, että valtio siirtää taloudellista vastuutaan työmarkkinatuen saajista kunnille.

26. Yhteis palvelupisteet on vakinaistettava. Samalla työhallinnon on yhdessä kuntien ja Kelan kanssa saatava uudistukseen vauhtia ja korjattava palveluun ja hallintointiin liittyvät ilmiselvät puutteet.

27. Kelan rahoittama kokeilu 15-17 -vuotiaiden peruskoulun jälkeen syrjäytymisvaarassa olevien kuntouttamiseksi on ulotettava koko maahan ja vakinaistettava. Ensimmäiseen ammattiin tähtäävää oppisopimuskoulutusta on lisättävä ja nuorten työpajatoimintaa on kehitettävä nykyistä tavoitteellisemmaksi ja EU:n sosiaalirahaston varojen suuntaamista juuri näihin tehtäviin on lisättävä. Koulupudokkaiden osalta koulukurattorien ohjaustehtävää ammattiin on korostettava. Työvoimatoimistot ja Kela on sidottava ammattiin ohjaustehtävään mukaan. Näin voidaan pudokkaiden osalta tehdä vastuullinen kartoitus tarvittavista toimenpiteistä.

28. Kuntouttavan työtoiminnan velvoittavuutta on laajennettava. Velvoittavuuden ikäraja on nostettava 30 vuoteen.

29. Velvoitetaan työvoimatoimistot nykyistä tarkemmin seuraamaan asiakkaiden kanssa hyväksytyjen työhakusuunnitelmien todellista noudattamista. Lisätään työhön osoituksia sekä laajennetaan työhön osoitusten valikoimaa kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen. Pidentetään työvoimatoimistojen ja yhteis palvelupisteiden aukioloaikoja.

30. Työvoiman liikkuvuutta on parannettava pienentämällä työmatkakulujen verovähennyksen omavastuuta 450 euroon ja nostamalla vähennyksen enimmäismäärää 5500 euroon.

Osaaminen

31. Yliopistojen ja korkeakoulujen rahoitusjärjestelmän uudistamistyö on aloitettava välittömästi nimeämällä selvityshenkilö.

32. Ulkomaisille soveltuvan koulutuksen opetustarjontaa lisätään ja ulkomaisille tarkoitettujen tutkijakoulupaikkojen määrä nostetaan nykyisestä n. 300:sta kolminkertaiseksi vuosikymmenen loppuun mennessä. Samassa yhteydessä selvitetään mahdollisuudet jatko-opintojen ehdottoman lukukausimaksukiellon purkamiseen.

33. Yritysten korkeakouluille tekemien perustutkimuksen rahoitukseen suunnattujen lahjoitusten verovapausraja poistetaan.

34. Opintotukea on kehitettävä Kokoomuksen aikaisempien linjausten mukaisesti täysipäiväisen opiskelun mahdollistavaksi ja nopeaan valmistumiseen kannustavaksi.

35. Korkein marginaaliveroaste alennetaan 50 %:in asteittain vuoteen 2008 mennessä.

36. Luodaan Suomelle yksityiskohtainen ja käytännön-

läheinen kansallinen maahanmuuttostrategia, joka linjaa suunnitelmallista avautumista kansantalouden käytettävissä olevan osaamisohjan laajentamiseksi.

37. Ulkomaisten avainhenkilöiden lähdeverotus säädetään pysyväksi ja lain sisältämään 24 kuukauden aikarajoitetta pidennetään. Samalla selvitetään tarve tarkistaa lain määrittelemää vähimmäispalkkaa ja lähdeveroprosenttia. Ulkomaalaislakia muutetaan siten, että työntekijän oleskeluluvasta vapautettujen henkilöiden perheenjäsenet vapautetaan työlupavelvollisuudesta. Ulkomaalaisten opiskelijoiden asemaa Suomessa selvittäneen työryhmän esitykset toteutetaan.

38. Tavoitteeksi asetetaan tutkimus- ja kehitysrahoituksen osuuden nostaminen 4 %:in bruttokansantuotteesta. Tähän tavoitteeseen pyritään lisäämällä julkista t&k-rahoitusta reaalisesti vähintään 5 %:lla vuosittain.

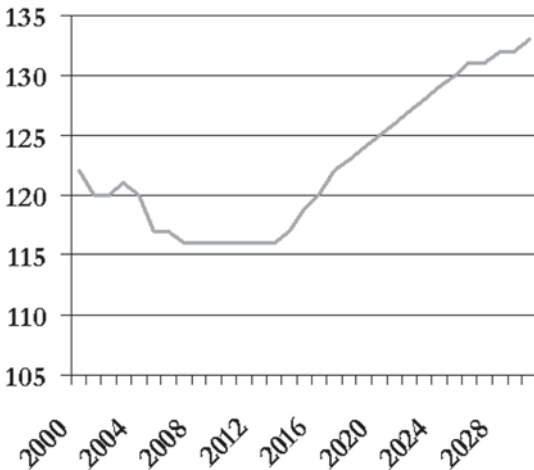
39. Arvioidaan selvityksellä julkisen tutkimusrahoituksen ja elinkeinotukien tehokkuutta ja vaikuttavuutta, sekä selvitetään julkisesti rahoitettujen yrityspalveluiden todellista tarvetta. Laaditaan kansallinen ohjelma yritysten kehitys- ja rahoituspalveluiden toimivuuden parantamiseksi, ja selvitetään alan eri toimijoiden keskinäiset suhteet ja roolit.

Talouden tila ja tulevaisuuden haasteet

1. Haasteena hyvinvointiyhteiskunta ja ikääntyminen

Hyvinvointiyhteiskunta ja sen kansalaisilleen tarjoamat palvelut voidaan tulevaisuudessa rahoittaa ainoastaan riittävällä talouskasvulla, joka edellyttää korkeaa työllisyysastetta. Käytettävissä oleva työpanos alkaa tuleviina vuosina selkeästi vähentyä väestön ikääntyessä ja suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle. Elatussuhteen kehityksen huippu saavutetaan vuoden 2030 paikkeilla. On aivan selvä, ettei Suomella ole uudessa tilanteessa varaa nykyisenkaltaiseen rakenteelliseen työttömyyteen. Hyvinvointiyhteiskunnan säilyminen on kiinni siitä, saadaanko kaikki työkäiset ja työkykyiset mukaan työelämään.

Kuvio 1. Elatusuhde 2000- 2030

Lähde: STM

Ikääntymisestä julkiselle sektorille aiheutuvien vuosittaisten menojen on laskettu nousevan yhteensä 6 prosenttiyksiköllä suhteessa kokonaistuotantoon vuoteen 2030 mennessä. Nykyisen bruttokansantuotteen ja hintatason mukaan arvioituna tämä merkitsisi lähes 10 miljardin ylimääräistä menorasitusta vuodessa. Nykyisen keskimäärin 21,5 %-yksikön TEL-maksun on laskettu nousevan noin 27 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Kasvavan elatussuhteen ja väestön ikäraken-

teen mukana nousevat eläke- ja terveydenhuoltomenot johtavat väistämättä jo korkean verotuksen kiristymiseen, ellei tarvittavia muutoksia saada yhteiskunnassa tehtyä. Kiristytävä verotus puolestaan heikentäisi kasvun mahdollisuuksia entisestään.

2. Suomen kilpailukyky ja talouskasvu

Suomen kaltaiset pienet avoimet taloudet ovat yleisesti hyötyneet talouden kansainvälistymisestä ja maailmankaupan vilkastumisesta. Ei ole mitään syytä, miksi tämä ei pätsisi myös globalistuvassa maailmassa. Globalisaatiokehitys tarjoaa mahdollisuuden löytää suomalaiselle osaamiselle uusia markkinoita. Kilpailun kautta toteutuva kustannusten aleneminen johtaa lopujen lopuksi kuluttajahintojen alenemiseen, joka puolestaan lisää muidenkin alojen kysyntää ja työllisyyttä. Kansainvälistymisen ja teknisen kehityksen mukanaan tuomia läpimurtoja ei kannata lähteä jarruttamaan, vaan väistämätöntä muutosta on pyrittävä hallitusti hyödyntämään.

Suomi pärjää hyvin kansainvälisissä kilpailukykymitauksissa. Kilpailukykyvertailujen perusteella taloutemme kasvuedellytysten pitäisi olla verrattain hyvät. World Economic Forumien vuoden 2004 vertailussa Suomi on kansainvälistä kärkeä teknologiaindeksin, julkisten instituutioiden ja makrotaloudellisen sekä liiketoimintaympäristön osalta. IMD:n vertailussa Suomen vahvuuksia ovat osaamiseen, korkean teknologian hyödyntämiseen, innovaatioympäristöön, yritysten kansainvälistymiseen ja t&k -toiminnan määrään liittyvät asiat. Lisäpisteitä tuo myös yleiseen konsensukseen perustuva hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen, maksuton ja laadukas koulutus sekä suhteellisen vähäinen byrokraattisuus. Suomen heikkouksina pidetään työmarkkinoiden toimintaan liittyviä kysymyksiä (työn korkea hinta, korkeana säilynyt rakennetyöttömyys ja korkea verotus), huonoa tuottavuuskehitystä muutamaa teollisuudenalaa lukuun ottamatta sekä sitä tosiasiaa, ettei Suomi houkuttele ulkomaisia investointeja tai ulkomaista osaamista.

Taulukko 1. Väestön ikärakenteen mukaan muuttuvat julkiset menot 2000-2030, % bruttokansantuotteesta

	2000	2010	2020	2030
Eläkkeet	10,7	11,7	13,3	14,7
Terveystenhoito	4,6	4,9	5,2	5,6
Pitkäaikaishoito	1,6	1,9	2,2	2,7
Yhteensä	16,9	18,5	20,7	23,0

Lähde: EU:n talouspoliittinen komitea

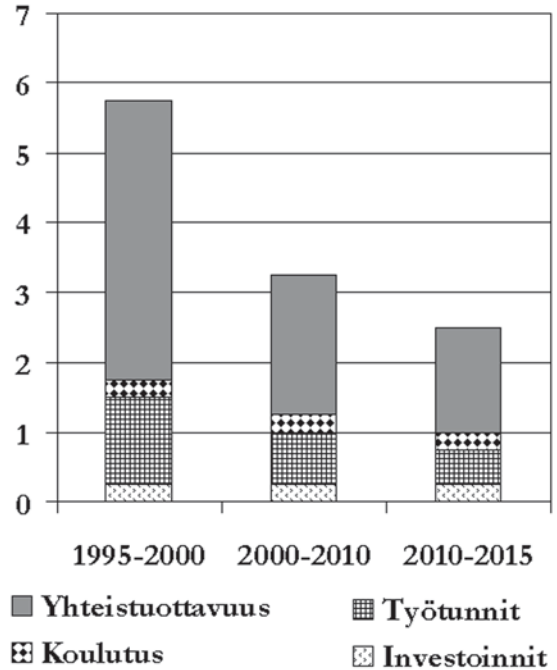
Talouden kasvumahdollisuudet määräytyvät karkeasti ottaen tuotannontekijöiden (työn ja pääoman) määrästä, tuottavuudesta ja käyttöasteesta. Työvoiman määrän ja työllisyyden osalta selkeän rajoitteen luo ikääntymiskehitys. Talouden kasvumahdollisuuksien laajentaminen on mahdollista investoinneilla tuotannolliseen ja henkiseen pääomaan eli koneisiin, laitteisiin, tietoihin ja taitoihin. Tuottavuuden kasvupotentiaali on suhteellisen suuri, sillä tuottavuuskasvu on viimeisen 10 vuoden aikana ollut paljolti muutamien toimialojen nopean kehityksen varassa. Tuottavuuden kehityksen merkitys talouskasvulle tuleekin kasvamaan.

Vuonna 1994 alkaneesta ja seitsemän vuotta kestäneestä voimakkaan talouskasvun kaudesta huolimatta Suomi ei ole saanut kiinni 1990-luvun alun lamaa edeltänyttä talouskasvun uraa. Vuosina 1950-1989 bruttokansantuotteemme kasvoi keskimäärin noin 4,2 %:n vauhdilla vuosittain. Tuolloin sekä tavaroiden ja palvelujen vienti (+ 5,8 %) että kotimainen kysyntä (+ 4,4 %) kasvoivat tuntuvalla vauhdilla. Työttömyysaste oli ajanjaksolla keskimäärin ainoastaan 3,1 %:n tasolla. 1990-luvulla bruttokansantuote kasvoi keskimäärin 1,6 %:n vuosivauhtia, joskin lamasta toipumisen jälkeen kasvu oli nopeaa. Kuluvalla vuosikymmenellä (vuosina 2000 - 2003) kasvu on jatkunut samantasoisena kuin 1990-luvulla.

Muutosta aikaisempiin vuosikymmeniin verrattuna on nähtävissä erityisesti siinä, että kotimainen kysyntä ei ole enää laman jälkeen seurannut viennin kasvua samalla tavalla kuin ennen. Vienti kasvoi vuosina 1990 - 1999 hyvällä, keskimäärin 8,4 %:n vuosittaisella vauhdilla. Sen sijaan kotimaisen kysynnän kasvu jäi keskimäärin 0,4 %:in vuodessa. Kotimaisen kysynnän kehitys on kuitenkin olennainen tekijä tulevaisuuden talouskasvun ja sitä kautta julkisen talouden kestävyyskannalta.

Viennin osalta ongelmana ei siis ole ollut viennin määrän kehitys, joka on kasvanut hyvin verrattuna muihin OECD-maihin. Ongelmana on ennemminkin

Kuvio 2. Tuotannon kasvutekijät vuosina 1995-2012, keskimääräinen vuosikasvu prosentteina

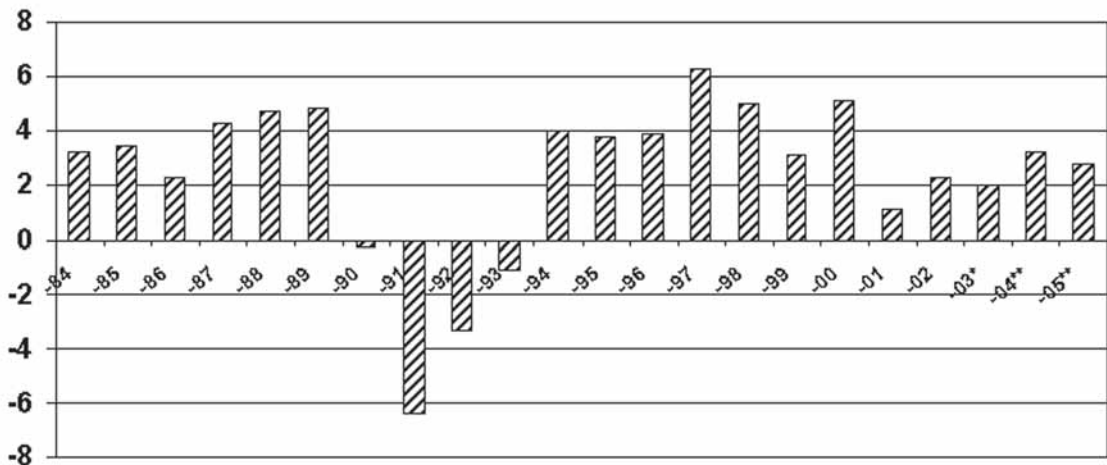

Lähde: VM julkaisuja 1/2004)

viennin arvon kehitys. Suomen vientihinnat ovat laskeneet selkeästi, mikä on myös poikennut muissa EU-maissa tapahtuneesta kehityksestä. Viennin volyymin kasvusta ei siten ole hyödytty riittävässä määrin. Globaalistuvassa maailmantaloudessa tilanne voidaan korjata siirtymällä sellaisten tuotteiden vientiin, joiden hintaan hintakilpailu ei vaikuta merkittävästi. Tällaisia tuotteita ovat nimenomaan korkea osaamista vaativat tuotteet ja palvelut.

Etlä arvioi Suomen talouden kasvavan keskimäärin 2,9 %:n vuosivauhtia seuraavan viiden vuoden aikana, mikä on hieman odotettavissa olevaa pitkän aikavälin kasvua enemmän. Myös Suomen Pankin vuosia 2004 - 2006 koskeva ennuste lähtee siitä, että talous kasvaa 2,5 - 3 % vuodessa. Suurimman osan tästä kasvusta

Kuvio 3. Bruttokansantuotteen määrän kasvu, %

(Lähde: Tilastokeskus, ennusteet vuosille 2004 ja 2005 VM)

tuo nimenomaan kotimainen kysyntä, jonka merkitys on tulevaisuudessa selkeästi aikaisempaa suurempi. Väestön ikääntyminen lisää monien palveluiden kysyntää. Vastaavasti nettoviennin merkitys arvioidaan aikaisempaa pienemmäksi.

Julkisen sektorin ei pidä pyrkiä vaikuttamaan suoraan talouden kasvuun. Huomio on kiinnitettävä talouden rakenteisiin ja yksityisen sektorin menestymismahdollisuuksiin. Kansainvälisessä kilpailussa ei pärjätä pelkästään alentamalla kustannustasoa. Esimerkiksi yritysten sijoittumispäätöksissä huomioidaan mm. markkinoiden läheisyys ja yrityksen kasvumahdollisuudet, verotuksen taso, yhteiskunnan vakaus ja epävarmuuden määrä, alihankintaverkostojen saatavuus, infrastruktuuri sekä osaamisresurssien laatu, hinta ja saatavuus. Julkisen vallan tehtävänä on keskittyä luomaan talouden toimijoille sellainen toimintaympäristö, joka kannustaa yrittämiseen, työn tekemiseen, investointeihin, osaamisen parantamiseen, tuotantotoiminnan tehostamiseen ja menestymiseen.

3. Panostukset tulevaisuuden kasvuun välttämättömiä

Työllisyyskehitys uudelle uralle

Vaalikauden alun heikot työllisyysluvut paranivat hie- man talouden lähdettyä nopeampaan kasvuun. Kuitenkin Tilastokeskuksen mukaan vuonna joulukuussa 2004 työllisiä oli 2 336 000 eli saman verran kuin vuonna vuotta aiemmin. Joulukuussa 2004 työllisyysaste oli 66,3 %, kun se vuotta aiemmin oli 66,4 %. Kehitys

on ollut selkeästi heikompaa, kuin hallitusohjelmaan kirjattu lupaus 100 000 uudesta työpaikasta vaalikauden aikana edellyttäisi. Erityisen vaikeaksi tilanteen tekee se, että jo nyt on ennustettu talouden nousun huipun ajoittuvan vuodelle 2004.

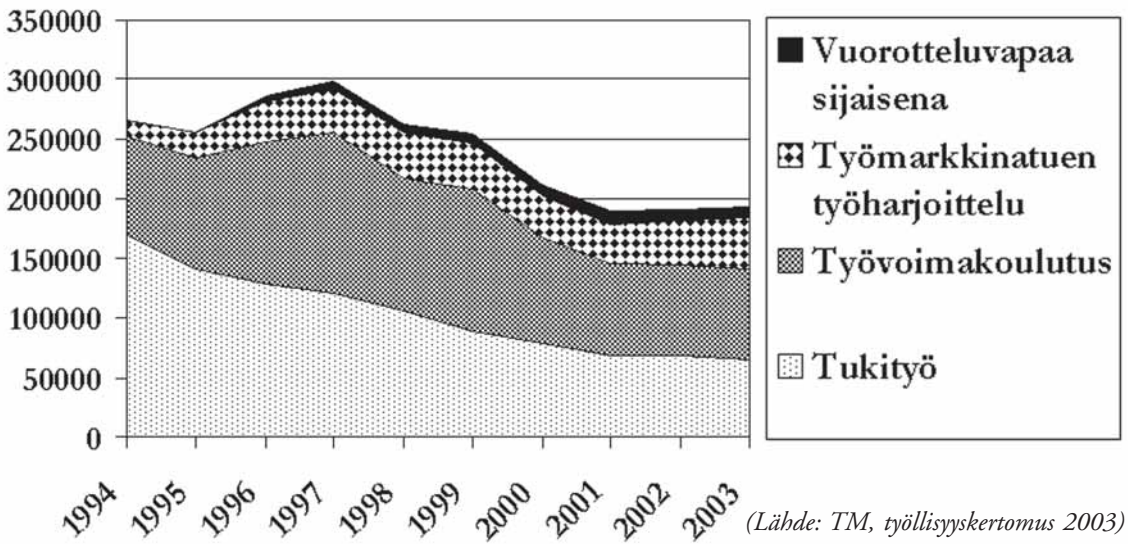
Työllisyyden kehityksellä on suuri merkitys koko kansantaloudelle. Etlä on arvioinut yhden prosenttiyksikön lisäyksen työllisyysasteessa (25 000 henkilöä) vaikuttavan kansantalouden muuttujiin seuraavasti:

- Bruttokansantuotteen kasvu + 2 %-yksikköä
- Työttömyysaste - 1 %-yksikkö
- Välittömät verotulot + 760 milj. euroa
- Välilliset verotulot + 420 milj. euroa
- Sosiaalimenot - 400 milj. euroa

Ilman merkittäviä toimia työllisyyskehitys uhkaa kulu- valla vaalikaudella jäädä heikoksi, mikäli huomioidaan ikääntymisen aiheuttamat haasteet. Rekrytointi- ongelmien ja työttömyyden samanaikainen esiintyminen kertoo siitä, että verotuksen, sosiaaliturvan ja palkanmuodostuksen kokonaisuus ei riittävästi kannusta tarjoamaan ja vastaanottamaan työtä tai lisätyötä. Tämän on muututtava, mikäli työnteosta halutaan tehdä aina kannattavaa.

Suhdanteista johtuva työttömyys on Suomessa muut- tunut pitkäaikaiseksi ja rakenteelliseksi. Työttömyys eriytyy selkeästi koulutustason ja asuinpaikan suhteen, jolloin suhdanteet ja yleinen talouspolitiikka vaikutta- vat työttömyyteen ainoastaan rajoitetuissa määrin. Vika on työmarkkinoiden toiminnassa. Erityisesti matalan tuottavuuden työ on selkeästi hinnoiteltu ulos työmark-

Kuvio 4. Työvoimapolitiittisen toimenpiteen aloittaneet (ml. ESR-hankkeet), henkilöä

kinoilta, ja vastaavasti korkeamman tuottavuuden työstä ei tarjota riittäviä kannusteita. Rakenteellinen työttömyys merkitsee inhimillisen huolen ja hädän ohella suuria kustannuksia ja resurssien vajaakäyttöä yhteiskunnalle. Työttömyydestä aiheutuu välittömiä kustannuksia vuosittain noin 6 miljardia euroa. Korkea työttömyys ylläpitää työssäkäyvien raskasta verotusta, joka puolestaan heikentää työntöön kannustimia ja haittaa työllistymistä. Työttömyys heikentää työttömänä olevan ammattitaitoa ja osaamista, ja pienentää tätä kautta kansantalouden käytössä olevia osaamisresursseja.

Viime vuosina tehdyt tutkimukset osoittavat, että työministeriön harjoittamasta aktiivisesta työvoimapolitiikasta yhdessä nykyisen työttömyysturvalainsäädännön kanssa on muodostunut järjestelmä, jossa työttömyys- ja toimenpitejaksot toistuvat. Tällöin rakenneyöttömyysjaksoja katkotaan lyhyemmiksi työttömyys- ja tukijaksojen vuorottelulla. Varsinkin julkiselle sektorille tapahtuvan tukityöllistämisen jälkeen työllistyminen on olematonta. Yrityssektorille tukityöllistäminen on tuloksiltaan eräistä puutteistaan huolimatta parempaa. Tämä käy ilmi esimerkiksi Tampereen yliopiston työministeriölle tekemistä tutkimuksista. Toisaalta VATT:n tutkimukset osoittavat, että yrityssektorille työllistettäessä työllistämistuki on useassa tapauksessa mennyt ainakin osittain yrityksen muiden toimintojen rahoittamiseen eikä työllisyyden edistämiseen.

Työministeriön työllisyyskertomuksen mukaan viimeisten kymmenen vuoden aikana 2 405 000 henkeä on

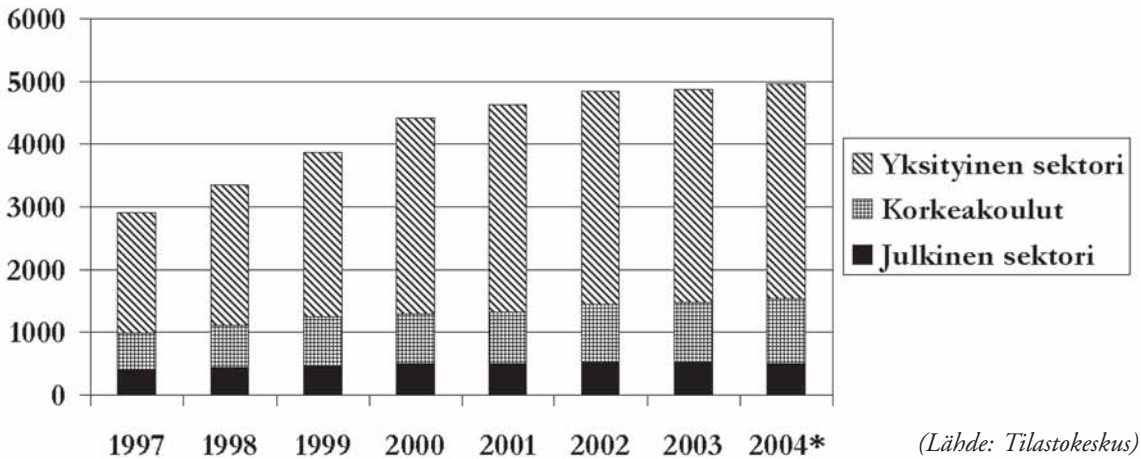
ollut ns. aktiivisen työvoimapolitiikan toimenpiteissä. Tämä tarkoittaa ennen kaikkea tukityöllistämistä 6 kuukaudeksi, enintään muutaman kuukauden kestoista työvoimakoulutusta sekä vuorotteluvapaasijaisuuksia. Vain harva aktiiviseen työvoimapolitiikkaan osallistunut on näiden toimenpiteiden johdosta löytänyt työuran avoimilta työmarkkinoilta. Aktiivisella työvoimapolitiikalla nyky muodossaan on merkitystä syrjäytymisen ehkäisyssä ja työkyvyn ylläpitäjänä. Tällöin toimenpiteiden tavoitteet ovat toiset kuin varsinaisesti työllistymisen edistäminen. Eri toimenpiteet myös eroavat toisistaan suuresti sekä kustannustensa että tulostensa puolesta.

Nykyistä työvoimapolitiikkaa on pitkään harjoitettu samankaltaisena ilman, että sitä olisi rohjettu kunnolla arvioida ja uudistaa. Tämä on tullut myös kalliiksi. Tulevaisuuden haasteiden myötä on selvä, ettei työvoimapolitiikan tehottomiksi osoittautuneita toimenpiteitä voida jatkossa ylläpitää nyky muodoissaan. Myös EU:n rakennerahastojen varsin heikkojen työllistämisaikutusten ja kustannusvuotojen olisi jo pitänyt johdattaa ko. toiminnan täydelliseen uudelleenarviointiin.

Osaaminen kilpailutuna

Osaaminen yhdistettynä vahvaan t&k -panostukseen on avain taloudelliseen menestykseen. Kehittämällä uusia teknologioita ja uusia tuotteita voidaan saavuttaa vahva asema kilpailluilla maailmanmarkkinoilla, ja kompensoida tätä kautta korkeiden tuotantokustannusten kilpailukykyä heikentävää vaikutusta. Liiketo-

Kuvio 5. Tutkimus- ja kehitysmenot Suomessa, milj. euroa

minta ja tuotanto perustuvat tällöin vaikeasti kopioitavissa olevaan osaamiseen, ja sille tarjottavaan toimivaan ympäristöön. Innovaatioympäristön toimivuus syntyy määrätietoisesta panostamisesta koulutukseen ja t&k -toimintaan, koulutuksen ja tutkimuksen perusrakenteiden toimivuudesta ja laadukkuudesta, yhteistyön ja vuorovaikutuksen lisääntymisestä sekä selkeistä linjauksista, joiden mukaisesti innovaatiojärjestelmää kehitetään.

Suomalainen koulutusjärjestelmä on kattava, suhteellisen hyvin resursoitu, ja saanut tunnustusta kansainvälisissä oppimis- ja laatuvertailuissa. Koulutusjärjestelmässänne on kuitenkin tulevaisuuden kannalta puutteita, sillä lähes neljännes peruskoulun päättäneistä jää vailla kunnollista ammatillista tai muuta koulutusta. Noin viidennes peruskoulun päättäneistä ei saavuta täysin peruskoulun tavoitteita. Peruskoulun lopettavat usein oppimisvaikeuksista kärsivät nuoret, mikä johtaa liian usein syrjäytymiskiarteeseen. Peruskoulun toimintaedellytysten parantaminen on tulevaisuuden keskeinen haaste. Käytännössä tämä tarkoittaa yleisivistävän opetuksen valtionosuuksien lisäämistä, jotta kuntien mahdollisuudet kehittää opetusta ja turvata erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden oppimismahdollisuudet paranisivat. Erityistä huomiota on kiinnitettävä luokkakokoihin, erityisopetukseen, opetusvälineresursseihin, opettajien työolosuhteisiin ja koulutukseen.

Laadukkaan, maksuttoman koulutuksen tarjoaminen ja perustutkimuksesta huolehtiminen ovat selkeästi julkiselle sektorille kuuluvia tehtäviä, joilla voidaan vaikuttaa talouskasvuun. Koulutukseen panostaminen on pidemmän aikavälin investointi. Työvoiman koulutustason kohoaminen on historiallisesti lisännyt tuo-

tannon kasvua melko tasaisesti 0,2 - 0,3 % -yksiköllä vuosittain. On myös muistettava, ettei koulutus yksin selitä korkeampaa tuottavuutta, vaan tarvitaan myös laadukkaita työvälineitä, työkokemusta, johtamistaitoa ja työn organisointia. Osaaminen on keskeinen peruste yritysten pysymiselle Suomessa ja myös siirtymiselle maamme rajojen sisäpuolelle.

Suomen kaikkien t&k -panostusten osuus bruttokansantuotteesta oli vuonna 2004 Tilastokeskuksen arvi- on mukaan 3,37 %, kun se vuonna 2003 oli 3,52 %. Yritysten osuus tutkimus- ja kehittämistoiminnan kokonaismenoista vuonna 2004 (4,97 mrd. •) oli 69,1 %, korkeakoulusektorin osuus 20,8 % ja julkisen sektorin osuus 10,1 %. Suomessa tutkimukseen ja kehitykseen käytetyt menot ovat kansainvälisesti vertailtu- na huippuluokkaa samoin kuin yksityisen sektorin osuus t&k -menoista. Tutkimustyötä tekevien osuus koko väestöstä on korkea, ja tutkimushenkilökunnan koulutuksen taso on viime vuosina jatkuvasti parantunut.

Uhkakuvana on yritysten ja tuotannon siirtyminen ulkomaille, sillä tuotekehitys ei voi kokonaisuudessaan toimia irrallaan valmistuksesta. Tähän mennessä monissa nousevissa maissa on jo saavutettu osaamistaso, joka mahdollistaa t&k -toiminnan siirtämisen tuotanto- toiminnan mukana. Vuonna 2004 suomalaisen teollisuuden palveluksessa olevasta t&k -henkilöstöstä noin neljännes työskenteli ulkomailla. Pärjätäkseen kilpailussa osaamisesta Suomen on kyettävä luomaan vahvoja osaamiskeskittyviä, jotka tarjoavat kiinnostavan työympäristön osaajille ja sijaintipaikan kasvuyrityksille. Tämä vaatii t&k -panosten ohella myös kansallisten osaamisalueiden ja vahvuuksien tunnistamista,

niihin keskittymistä sekä uuden tiedon ja osaamisen tehokkaampaa soveltamista käytäntöön.

Suomi kiinnostavaksi investointikohteeksi

Epäedullinen maantieteellinen sijainti ja korkea kustannustaso heikentävät Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Pidemmällä aikavälillä teollisuuden kotimainen investointiaste voi jäädä aikaisempaa matalammaksi, sillä teollisuudella ei näytä olevan Suomessa merkittäviä laajennustarpeita. Suomalaisyritysten ostovoima on investointien myötä siirtymässä enenevässä määrin maan rajojen ulkopuolelle. Esimerkiksi Itä-Euroopan kasvava kysyntä lisää vain osin Suomen viennin, sillä osa tuotannosta valmistetaan paikan päällä. Tavarat pyritään tuottamaan mahdollisimman lähellä markkinoita, jotta kuljetuskustannukset pienenisivät.

Myös matalat työvoimakustannukset Aasiassa, Venäjällä ja Itä-Euroopassa ohjaavat tuotannon sijoittumista. Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan teollisuuden työntekijöiden palkkataso oli vuonna 2003 Suomessa seitsemänneksi korkein maailmassa, neljänneksi korkein EU-maissa ja kolmanneksi korkein Emu-maissa. Kehitys on myös ollut suhteellisesti teollisuuden kilpailukykyä heikentävää, sillä yksityisen sektorin työvoimakustannukset ovat Emu-aikana nousseet Suomessa keskimäärin 4,1 % vuodessa, kun nousu muissa Emu-maissa on ollut 3,1 % vuodessa. Viime vuosina Suomesta on kadonnut kymmeniä tuhansia teollisuuden työpaikkoja. Suomalaisen teollisuusyritysten henkilöstöstä sijaitsee jo tällä hetkellä yksi kolmasosa ulkomailla. Perinteisemmän tuotannon säilyttäminen Suomessa onnistuu ainoastaan, jos etumatka tuotavuudessa riittää kattamaan korkeista työvoimakustannuksista aiheutuvan kilpailuhaitan.

Kasvupohjan säilyttäminen Suomessa on osaltaan kiinni myös siitä, että suomalaiset ja ulkomaiset yritykset sekä sijoittajat haluavat investoida Suomeen. Suomen kiinnostavuutta investointikohteena voidaan parantaa myös tukemalla ostovoiman ja kotimaisen kysynnän kehitystä mm. alentamalla veroastetta. Lisääntyvän ostovoiman myötä nouseva kotimainen kysyntä on yksi tapa innostaa yrityksiä investoimaan Suomeen. Yritysten investointihalukkuuteen voidaan vaikuttaa myös mm. luomalla selkeä ja läpinäkyvä yritysverojärjestelmä, huolehtimalla kohtuuhintaisen energian saatavuudesta ja osaamisen sekä t&k -toiminnan määrästä ja laadusta.

Suomalaisen pääoman riittävydestä ja suomalaisten sijoittajien sekä yritysten edellytyksistä huolehditaan varmistamalla omistamisen kannattavuus. Yksityishenkilöiden osuus omistajina on Suomessa edelleen pientä. Osakesijoitusten osuus on suhteellisestikin vähentynyt varallisuuden kasvaessa. Myös kotitalouksien osuus rahastosäästämisestä on viime vuosina jatkuvasti laskenut. Valtiovallan tulisi toimillaan pikemminkin houkutella yksityishenkilöitä sekä kotitalouksia osake- ja rahastosäästäjiksi. Viime aikoina kehitys on ollut lähinnä päinvastaista mm. vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten verokohtelun muututtua. Ulkomaillekin tehtävistä investoinneista on Suomen kansantaloudelle hyötyä, jos niitä tekevät yritykset ovat suomalaisessa omistuksessa.

Vuoden 2005 alusta voimaan tulleen yritysverouudistuksen myönteisin piirre on yhteisö- ja pääomaverokannoissa tapahtunut lasku. Kuten työn verotuksessa, myös yritysten ja pääoman verotuksessa verokilpailu tuo mukanaan verotuksen tason harmonisointumista. Verokantojen lasku oli väistämätön toimenpide, joka nyt toteutettiin hieman ennakkoiden ja hallitusti. Verouudistuksen kokonaisvaikutuksia investointeihin, niiden suuntautumiseen ja yritysten käyttäytymiseen on edelleenkin vaikea ennustaa. Viitteitä antaa se, että vuosina 2003 ja 2004 yritykset jakoivat normaalia aktiivisemmin osinkoa ja pienensivät täten taseitaan. Helsingin pörssin päälistan yhtiöiden on laskettu jatkaneen pelkästään vuonna 2004 osinkoja yhteensä 7,4 miljardia euroa, mikä on suurin summa koko pörssin historiassa.

Yritysverouudistukseen jäi useita ongelmakohtia, joilla heikennetään suomalaisen omistuksen ja suomalaisyritysten asemaa. Suomalaisen omistajuuden asemaa heikennettiin kiristämällä pörssiyritysten jakaman voiton verotusta, leikkaamalla kannusteita yritysvarallisuuden kerryttämiseen, kiristämällä pitkään omistettujen omaisuuden myyntivoittojen verotusta ja jättämällä sijoitusomaisuusosingot osittain moninkertaisen verotuksen piiriin. Samalla luotiin monimutkainen verojärjestelmä, joka lisää verosuunnittelua, byrokratiaa ja kasvattaa yritysten kustannuksia, tuo toimintakenttään epävarmuuden elementtejä, nostaa listautumiskynnystä, vähentää yritysten mahdollisuuksia ja halukkuutta terveeseen riskinottoon ja heikentää yritysten laajentumisen ja kansainvälistymisen mahdollisuuksia.

Toimenpide-esitykset

1. Verotus, pääoman saatavuus ja elinkeinopolitiikka

Yritysverouudistuksen epäkohdat on poistettava

Yritysverouudistuksen yhteydessä osakkeenomistajan verotusta kiristettiin selkeästi. Pörssiyhtiöiden jakaman voiton kokonaisverorasitus nousi 40,5 %:in. Tämä heikentää suomalaisomistuksen ja monen tavallisen osakesäästäjän asemaa. Pahimmillaan verouudistus ohjaa kysyntää pois suomalaisosakkeista heikentämällä säästäjän osakkeista saamaa tuottoa. Yksityishenkilöiden suoran osakkeenomistuksen voidaan odottaa edelleen vähenevän ja kotimaisten instituutioiden sekä ulkomaalaisomistuksen lisääntyvän. Merkittävien yksityishenkilöomistajien halukkuus omistustensa jatkamiseen vähenee, mikä voi synnyttää yrityskauppoja, joissa vanhoja suomalaisia yrityksiä myydään ulkomaille. Samalla ne siirtyvät pois Helsingin pörssin listoilta. Tämä on jo nähty mm. Instrumentariumin ja Hackmanin kohdalla.

Veronkiristuksen kohtuullistaminen on tarpeen sekä merkittävien sijoittajien että pienosakesäästäjien osalta. Pörssiyhtiöistä saaduista osingoista veronalaista pääomatuloa on oltava 50 % päätetyn 70 %:n sijaan ja vastaavasti verovapaata tuloa 50 % päätetyn 30 %:n sijaan. Tietyn alarajan, esimerkiksi 5 000 euron, alle jäävien osinkojen tulisi kuitenkin olla kokonaisuudessaan verovapaata. Tällä tavoin parannettaisiin monien osakkeenomistajien asemaa ja estettäisiin tehokkaasti osinkojen kahdenkertaista verotusta. Sillä parannettaisiin myös listayhtiöiden osakkeiden omistajien suhteessa heikkoa asemaa verrattuna listautumattomien yritysten omistajiin (joiden pääomatulo-osinko on osinkokaton alittavilta osin verovapaata).

Vastaavalla tavalla olisi vähintään kohtuullista lieventää myös listautumattomien yritysten verotusta. Tällöin listautumattomasta yhtiöstä jaettu osinko on ylittäessään nettovarallisuudesta lasketun 9 %:n rajan 50 %:sesti ansiotuloa ja 50 %:sesti verovapaata tuloa. Ansiotulo-osinkojen osalta verolliselle osingolle säädettävä 5 000 euron verovelvolliskohtainen alaraja lieventäisi selvästi myös yritysverouudistukseen jäänyttä, hallitusohjelmankin vastaista pieniin, vähävaraisiin

yrityksiin kohdistuvaa veronkiristystä. Tämä vastaisi myös kansainvälisesti yleistä käytäntöä. Vastaavasti myös osuuspääoman korkojen verovapaa osuus olisi syytä nostaa 5 000 euroon, ja rajan ylittäviltä osin määritellä tulo ainoastaan 50 %:sesti veronalaiseksi.

TOIMENPIDE-ESITYS 1.

Muutetaan elinkeino-, tulo- ja varallisuusverolakia suomalaista omistusta tukeväksi siten, että:

- sekä listautumattomien että listautuneiden yritysten osingoista ja osuuskuntien osuuspääoman koroista kokonaisuudessaan (verovelvolliskohtaisesti) verovapaata ovat 5 000 euroa alittavat osingot ja osuuspääoman korot,
- 5 000 euron ylittäviltä osin listayhtiöistä saadusta osingosta 50 % on veronalaista pääomatuloa ja 50 % verovapaata tuloa,
- listautumattomasta yhtiöstä saadusta osingosta 5 000 ylittäviltä osin, tai osingon ylittäessä nettovarallisuudesta lasketun 9 %:n rajan, osingosta 50 % on ansiotuloa ja loput 50 % verovapaata tuloa
- osuuspääoman koroista 5 000 ylittäviltä osin 50 % on veronalaista pääomatuloa ja 50 % verovapaata tuloa.

Erityisen ongelmallinen on nettovarallisuuteen sidotun verovapaan osingon tiukka enimmäisraja, eli 90 000 euron ns. osinkokatto. Osinkokatolla asetetaan este yrityksen kasvuhalukkuudelle ja yrittäjyydelle yleisemminkin. Verotukseen tehtävät, tiukat euromääräiset rajat ja portaat ovat aina ongelmallisia, sillä ne ohjaavat yritysten ja niiden omistajien käyttäytymistä. Heikentämällä yritykseen jätetyn pääoman tuottoa heikennetään yrittäjäksi ryhtymisen ja yrittäjänä toimimisen kannustamia vähentämällä yrittäjyyteen liittyvistä riskeistä saatavaa korvausta. Näin yritykset pakotetaan verosuunnitteluun, ja osin muuttamaan osinkotuloa korko- tai vuokratuloksi. Osinkokaton säätäminen ei ole linjassa hyvän verolainsäädännön periaatteiden kanssa.

Osinkokaton myötä yrittäjä joutuu pohtimaan yrityksen nettovarallisuuden optimitasoa sen sijaan, että tavoitteena olisi taseen jatkuva vahvistaminen. Kattosäännön piiriin kuuluvia 90 000 euron rajan ylittäviä osinkoja maksetaan ainoastaan harvoista menestyvistä kasvuyrityksistä. Varallisuusverohuojennuksen säätämisen

jälkeen osinkokatolla ei ole edes tuntuva fiskaalista vaikutusta verotuottoihin, joten kyseinen säädös ainoastaan monimutkaistaa jo nyt hankalaa uutta verojärjestelmää ja luo turhia esteitä yritysten kasvulle.

TOIMENPIDE-ESITYS 2.

Luovutaan listautumattomien yritysten nettovarallisuuteen sidotulle verovapaalle pääomatulo-osingolle asetetusta 90 000 euron osinkokatosta.

Toinen yritysverouudistukseen jäänyt ongelma on ketjuverotus sijoitusomaisuudesta saatujen osinkojen ollessa 75 %:sesti veronalaista tuloa. Tämä tarkoittaa osinkoverotuksen moninkertaisuutta raha- ja vakuutuslaitoksille eli pankeille ja vakuutusyhtiöille, jotka ovat tähän saakka olleet merkittävä suomalaisen omistuksen ankkuri. Mitään hyviä syitä tai selityksiä ei tälle selkeälle veronkirstykselle ole. Sijoitusomaisuuden ketjuverotus on aivan yhtä vahingollista kuin muidenkin osinkojen ketjuverotus. Vakuutus- ja rahoituslaitokset edustavat Suomen pörssissä merkittävää sijoituskapasiteettia, joka on omiaan ylläpitämään pörssikursseja. Suomen intressissä ei voi olla se, että merkittävät institutionaaliset sijoittajat alkavat karttaa omistusta suomalaisissa yrityksissä. Sijoitusomaisuusosinkojen osittainen ketjuverotus heikentää kiinnostusta sijoittaa Suomeen, sekä asettaa sijoitusomaisuusosinkoja saavat vakuutus- ja rahalaitokset sekä niiden omistajat eriarvoiseen asemaan.

TOIMENPIDE-ESITYS 3.

Sijoitusomaisuusosinkojen ketjuverotus poistetaan kokonaisuudessaan.

Perintö- ja lahjaverotuksen tulevaisuutta pohdittava

Hallitus teki vuosien 2005-2007 tulopoliittisen sopimuksen yhteydessä päätöksen varallisuusverotuksen poistamisesta vuonna 2006. Ratkaisu on oikea, sillä varallisuusveroa peritään Suomen lisäksi vain kuudessa muussa OECD-maassa, ja niissäkin suuntaus on veron poistamiseen. Varallisuusverotuksen poistamisen yhteydessä olisi ollut tarpeen pohtia myös perintö- ja lahjaverotuksen oikeutusta ja sen mahdollista poistamista. Useissa Euroopan maissa perintöveroa ei peritä lainkaan tai verotus on merkittävästi suomalaista verotusta lievempää. Esimerkiksi Ruotsissa on jo tehty päätökset perintö- ja lahjaverotuksesta luopumisesta. Perintö- ja lahjaverossa, kuten varallisuusverossakin, kyse on sellaisen omaisuuden uudelleenverottamisesta, jos-

ta on jo ainakin kertaalleen maksettu ansiotulo-, pääomatulo- tai varallisuusveroa.

Perintö- ja lahjaveron kertymä oli vuonna 2002 noin 450 miljoonaa euroa. Sekä perintö- että lahjaverot ovat progressiivisia sekä sukulaisuussuhteen että saadun perinnön tai lahjan suuruuden mukaan. Perintövero määrätään perinnön saantohetkellä, jolloin perinnönsaajan voi olla käytännössä mahdotonta maksaa perintöveroa siirtyvää omaisuutta, kuten asuntoa tai kesämökkiä, realisoimatta. Tämä johtaa usein kohtuuttomiin tilanteisiin perinnönsaajien kannalta. Perintö- ja lahjaverot tulisi pikaisesti poistaa I veroluokassa eli saajan ollessa lähisukua (esimerkiksi perinnönjättäjän avio puoliso tai lapsi). Samalla II (sisarusuhteet) ja III (kaukaisemmat sukulaiset ja vieraat) veroluokissa verotusta olisi merkittävästi kevennettävä.

TOIMENPIDE-ESITYS 4.

Perintö- ja lahjaverotuksesta luovutaan I veroluokassa. II ja III veroluokissa perintö- ja lahjaveroa alennetaan asteittain.

Yritysten sukupolvenvaihdoksia helpotettava

Verotuksella on suuri merkitys yritysten sukupolvenvaihdostilanteissa. Pk-yritysbarometrin mukaan sukupolvenvaihdos on seuraavien viiden vuoden aikana edessä noin 40 000 suomalaisella perheyryityksellä eli neljänneksellä pk-yrityksistä. Omistajanvaihdoksen vaikeimpina ongelmina yritykset pitävät tutkimuksen mukaan jatkajan löytämistä, verotusta ja yrityksen arvonmäärittystä. Sukupolvenvaihdostilanteiden verotusta lievennetään sekä perintö- ja lahjaverolain että tuloverolain säädöksillä.

Perintö- ja lahjaveroa on viime vuosina muutamaa eri otteeseen lievennetty sukupolvenvaihdostilanteissa. Yritysverouudistuksen yhteydessä tehdyillä muutoksilla palautettiin lähinnä voimaan perheyryityksille aikaisemmin kuulunut verohuojennus. Perintö- ja lahjaverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennus ei edellytä lähisukulaisuussuhdetta, mutta se koskee ainoastaan vastikkeettomia luovutuksia. Perintö- ja lahjaverotuksen keventäminen edellä esitetyn mukaisesti huojentaa myös sukupolvenvaihdosten veroseuraamuksia.

Tuloverolain myyntivoittoverohuojennuksia sen sijaan ei sovelleta muihin kuin lähisuvun välisiin luovutuksiin. Tilanteissa, joissa lähisukua ei ole, tai se ei ole valmis jatkamaan yrityksen toimintaa, tapahtuu usein

pahin mahdollinen eli yrityksen toiminnan lopettaminen ja sen tarjoamien työpaikkojen katoaminen. Tilannetta heikentää entisestään yritysverouudistuksen yhteydessä tehty päätös yli 10 vuotta omistetun omaisuuden hankintameno-olettaman alentamisesta 50 %:sta 40 %:iin. Tämä muutos on purettava, mikäli yrityksiä halutaan kannustaa etsimään jatkajia myös lähisuvun ulkopuolelta.

Ongelmia aiheuttaa myös sekä perintö- ja lahjaverolakiin että tuloverolain huojennussäännöksiin kirjattu 10 %:n omistusvaatimus. Omistusvaatimus aiheuttaa ongelmia perheyriksille, joiden omistus on vuosien saatossa pirstaloitunut perheen tai suvun jäsenten kesken. Se ei myöskään huomioi esimerkiksi tilannetta, jossa luovutuksensaajalla on jo omistuksessaan yrityksen osakkeita, mutta hän ei saa seuraavassa vaiheessa vaadittua 10 prosentin osuutta yhdellä kertaa.

TOIMENPIDE-ESITYS 5.

Yli 10 vuotta omistetun omaisuuden hankintameno-olettaman kiristys perutaan. Sukupolvenvaihdosten verhuojennuksiin liittyvä 10 %:n omistusraja alennetaan 5 %:iin.

Rahoitusmarkkinoiden toimivuus

Rahoituksen saatavuus on ratkaisevaa yritysten perustamiselle ja kasvulle. Pääomarahoituksen rooli on viime vuosina korostunut yritystoiminnan alkuvaiheen ja korkean teknologian yritysten rahoitusmuotona. Erityisesti Suomessa ja Ruotsissa onkin todettu innovaatio toiminnan ja osakepääomamarkkinoiden markkina-arvon välisen yhteyden olevan merkittävä. Pääomasijoitusten määrä on viime vuosina kasvanut, mutta toimialan koko suhteessa pankkisektoriin on edelleen pieni. Pääomasijoitusten kautta yritys rahoituksen ohella lisätä uskottavuuttaan muiden sidosryhmien silmissä, parantaa vakavaraisuuttaan ja mahdollisuuksiaan saada muuta rahoitusta (esim. pankkilaina), luoda kotimaisia ja kansainvälisiä yhteyksiä ja rahoittaa omistuksen tai liikkeenjohdon uudelleenjärjestelyitä (esim. sukupolvenvaihdos).

Mahdollisuudet irtautua tehdyistä sijoituksista kannattavasti vaikuttavat pääomasijoittajien sijoittamishalukkuuteen sekä mahdollisuuksiin kerätä uutta pääomaa jatkossa. Tyypillisimpiä tapoja pääomasijoituksesta irtautumiseen ovat teollinen yrityskauppa sekä yrityksen listautuminen julkiselle markkinapaikalle. Tässä suhteessa kotimaiset rahoitusmarkkinat eivät ole riittävästi vastanneet pääomasijoittajien tarpeisiin, sillä

listautumismarkkinoiden ja kotimaisten osakemarkkinoiden epävakaus sekä monien listattujen yritysten osakkeiden heikko likviditeetti vaikeuttavat riskisijoittajien myöhempää irtautumista. Tältä osin myös rahoitusmarkkinoiden toiminnan lisääntyminen on tarpeen.

Institutionaaliset sijoittajat ovat merkittävässä asemassa pääomasijoitustoiminnan varainhankinnassa. Pelkääntään työeläkelaitosten hallinnassa oleva varallisuusmassa on yli 80 miljardia euroa. Kuitenkin suurimpien suomalaisten työeläkelaitosten sijoituksista osakkeiden osuus on vain noin 20 %, kun se esimerkiksi Ruotsissa on 30-60%. Vakuutusyhtiöiden ja eläkelaitosten vakavaraisuussäännöksillä ja valvovien viranomaisten ohjeistuksella pystytään vaikuttamaan pääomasijoitustoimintaan kanavoituvien varojen määrään. Vakavaraisuussäännökset rajoittavat tällä hetkellä vakuutus- ja eläkeyhtiöiden osakesijoitusten määrää.

Hallitus on valmistellut esityksen lakimuutokseksi, jolla laajennettaisiin vakuutuslaitosten mahdollisuutta sijoittaa vastuuvulkaa kattavia varoja muihin OECD-jäsenvaltioihin kuin ETA-valtioihin. Esitys ei kuitenkaan käytännössä ole riittävä muutos laajentamaan yhtiöiden sijoitusmahdollisuuksia. Tältä osin katesäännökset onkin syytä pohtia kokonaan uudelleen vakuutusyhtiö lain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

TOIMENPIDE-ESITYS 6.

Lisätään työeläkelaitosten ja vakuutusyhtiöiden mahdollisuuksia sijoittaa nykyistä laajemmin pääomasijoitusrahastoihin ja suoraan yritysten osakkeisiin muuttamalla vakavaraisuussäännöksiä ja uudistamalla eläkelaitosten tuottovaatimusjärjestelmä.

Kiinteistömarkkinoille uusia instrumentteja

Myös likvideille kiinteistömarkkinoille on olemassa selvä tarve. Muualla maailmassa käytössä on osakeyhtiömuotoisia kiinteistörahastoja, jotka ovat verotuksellisesti neutraalissa asemassa suoriin kiinteistösijoituksiin nähden. Euroopassa tämä ns. REIT-malli on jo käytössä Hollannissa, Luxemburgissa, Belgiassa ja Ranskassa. Myös Iso-Britanniassa ja Saksassa mallia harkitaan. Listatut osakeyhtiömuotoisten kiinteistörahastojen käyttöönotto olisi perusteltua myös Suomessa. Itse rahastoja ei verotettaisi, vaan veron maksaisi osingonsaaja.

REIT-mallilla vastattaisiin kansainvälisten kiinteistösijoittajien, jotka ovat yhä kiinnostuneempia suoma-

laisista kiinteistömarkkinoista, tarpeisiin. Jo vuoden 2004 tammi-lokakuussa ulkomaiset sijoittajat tekivät lähes puolet merkittävistä toimitilakaupoista Suomessa. REIT-mallia on toivonut myös kotimainen kiinteistöala. Näin lisättäisiin pitkällä aikavälillä likviditeettiä kiinteistömarkkinoilla ja nostettaisiin markkinoiden arvoa.

Asiaa pohtii tällä hetkellä valtiovarainministeriön työryhmä, jonka määräaika päättyy vuoden 2005 touku-kuussa. Työryhmä jätti marraskuussa 2004 väliraportin, jossa asetutaan listaamattomien kiinteistörahastojen käyttöönoton kannalle. Listattujen rahastojen katsotaan olevan mahdollisia ainoastaan pidemmällä aikavälillä. Kiinteistöala pelkääkin, että tämä ratkaisu ajaisi ulkomaiset kiinteistösijoittajat pois Suomesta ja romahduttaisi osakekurssien nousun alalla. Työryhmä perustelee ratkaisuaan mm. sillä, ettei listattu osakeyhtiö –malli olisi kiinteistösijoitusvälineenä ihanteellinen ratkaisu kotimaisille työeläkeyhtiöille. Tämä asia riippuu kuitenkin työeläkeyhtiöiden vakavaraisuus- ja katemääräyksistä, ei varsinaisesti REIT-instrumenteista.

TOIMENPIDE-ESITYS 7.

Otetaan käyttöön veroneutraalit osakeyhtiömuotoiset kiinteistörahastot (ns. REIT-instrumentit).

Selvitetään rahastoeläkkeiden käyttöönoton mahdollisuudet Suomessa

Vakavaraisuusvaatimusten ja tuottovaatimusjärjestelmän lisäksi yksi tapa lisätä rahoitusmarkkinoiden toimintaa olisi Ruotsissa käytössä oleva lakisääteisten eläkemaksujen korvamerkintä, jossa vakuutettu itse saa vaikuttaa siihen, mihin osa hänen vakuutusmaksuistaan sijoitetaan. Ruotsissa tuli vuoden 1999 alusta voimaan uusi vanhuuseläkejärjestelmä, joka muodostuu tuloperusteisesta eläkkeestä ja sitä täydentävästä vähimmäisturvan takaavasta takuueläkkeestä. Tuloperusteinen eläke jakaantuu kahteen osaan: ansaintaeläkkeeseen (inkomstpension) ja rahastoeläkkeeseen (premiepension). Tätä rahasto-osuutta hallinnoidaan vakuutuslaskoista erillään, ja rahastoja hoitavat yksityisen rahoituslaitokset.

Rahastoeläkkeen perustana on bruttopalkasta ja muista veronalaisista korvauksista maksettava 2,5 prosentin rahastoeläkemaksu. Ennen vuotta 1954 syntyneille maksu on alhaisempi. Eläkemaksujen kertymä vuonna 2003 oli 23 miljardia kruunua. Kunkin palkansaajan maksut sijoitetaan hänen valintansa mukaisesti arvopaperirahastoihin. Rahastoeläke kertyy erilliselle elä-

ketilille riippuen valittujen rahastojen arvonkehityksestä. Palkansaaja voi myös vaihtaa rahastoja ilman kustannuksia, mikäli ei ole tyytyväinen jonkin rahaston tuottoon. Vakuutettu voi valita enintään 5 eri rahastoa noin 660 eri rahastosta.

Vastaavanlaisen mallin edut, huonot puolet ja toteutumismahdollisuudet olisi syytä selvittää myös Suomessa. Ruotsissa järjestelmä on toteutettu niin, että rahastoeläkesäästäminen antaa vakuutetulle hänen itse halumansa määrän vastuuta eläkemaksujen sijoittamisesta. Se avaa kaikille palkansaajille mahdollisuuden aktiiviseen rahastosäästämiseen ilman veroaikutuksia, mutta myös mahdollistaa rahastovalinnan jättämisen viranomaisten käsiin. Tällä tavoin pyritään lisätuottojen ohella lisäämään erilaisten sijoitustuotteiden kysyntää ja osakesäästämisen kiinnostavuutta.

TOIMENPIDE-ESITYS 8.

Selvitetään tarve ja mahdollisuudet siirtyä Ruotsin mallin mukaiseen rahastoeläkkeeseen, jossa vakuutettu itse saa vaikuttaa siihen, mihin osa hänen vakuutusmaksuistaan sijoitetaan.

Houkuttelevuutta ulkomaisille investoinneille lisätään

Verokysymyksillä on merkitystä kehitettäessä sekä kotimaista että kansainvälistä riskipääomaan liittyvää toimintaa. Kansainvälisen yksityisen pääoman saaminen Suomeen muodostuu tulevaisuudessa yhä tärkeämmäksi, sillä tällä hetkellä Suomeen kanavoituva ulkomainen pääoma on lähes kokonaan lähtöisin Euroopan alueella liikkuvista julkisista varoista. Suomen lukeutuessa teknologisen kehityksen kärkimaihin toisaalta ulkomaisten sijoittajien kiinnostus suomalaisten kasvuyritysten rahoittamiseen on kasvanut, samoin kuin kyseisten yritysten riskipääoman tarve. Ulkomaisten sijoittajien verotuksellisesti heikko asema estää tällä hetkellä ulkomaisen riskirahoituksen saamista Suomeen, ja asian korjaaminen onkin kirjattu mm. istuvan hallituksen ohjelmaan.

Pääomarahastoihin sijoittavan institutionaalisen tai muun sijoittajan kannalta keskeistä on se, että pääomarahaston kautta tapahtuvaa sijoitusta verotetaan samoin kuin vastaavaa suoraa sijoitusta olisi verotettu. Pääomarahastot ovat usein kommandiittiyhtiöitä, joilla on osakeyhtiömuotoinen hallinnointiyhtiö. Suomessa kiinteästä toimipaikasta liiketoimintaa harjoittavan kommandiittiyhtiön osakkaana olevan ulkomaisen si-

joittajan osuutta yhtiön tuloksesta verotetaan Suomessa silloinkin, kun yhtiömiehellä ei ole äänettömänä yhtiömiehenä toiminnallista roolia kommandiitti-yhtiössä eikä muutoinkaan toimintaa Suomessa.

Ulkomainen sijoittaja joutuu näin ollen maksamaan Suomeen tuloveroa kaikesta ko. kiinteään toimipaikkaan luettavasta tulosta, kuten kommandiitti-yhtiön omistamien osakkeiden myyntivoitoista. Vastaavasti suoran sijoituksen tapauksessa myyntivoitto verotetaan sijoittajan kotivaltiossa. Kotimaassaan verovapaalla statuksella toimiville ulkomaisille sijoittajille pääomarahaston kautta kanavoitu sijoitus Suomeen aiheuttaa siten lisäkustannuksia verrattuna ulkomaisen sijoittajan tekemään vastaavaan suoraan sijoitukseen. Yhtenä puutealueena on syytä mainita mm. sisältöliiketoiminnan rahoitus.

TOIMENPIDE-ESITYS 9.

Toteutetaan pikaisesti ulkomaisten pääomasijoittajien verokohtelun muutos siten, että ulkomaisen pääomasijoittajan sijoittaessa suomalaiseseen rahoitukseen verotus tapahtuu sijoittajan kotimaassa.

Paikataan rahoituksen saatavuudessa olevia aukkoja

Pääomasijoittamisella on keskeinen asema innovaatioympäristössä. Pääomasijoitukset helpottavat innovaatioiden kaupallistamista ja luovat yrityksille kasvun edellytyksiä. Suomalaiset rahoitusmarkkinat toimivat yleisesti ottaen hyvin, ja rahoitusta on saatavilla eri muodoissa. Kuitenkin nuorilla, pienillä, kasvuhakuisilla, tutkimus- ja kehitysintensiivisillä ja huipputeknologian yrityksillä on keskimääräistä enemmän ongelmia rahoituksen saamisessa. Suuri aineettoman pääoman osuus yrityksen pääomarakenteessa, toimiminen huipputekniikan aloilla ja korkea vientisuuntautuneisuus heikentävät usein mahdollisuuksia saada rahoitusta yksityiseltä sektorilta.

Julkisen rahoituksen merkitys on suurinta alkavalle yritykselle ja uudelle liikeidealle. Julkiset pääomasijoittajat rahoittavatkin jopa siemenvaihetta aikaisemmassa vaiheessa olevia yritysideoita ja muita yksityisen sektorin kannalta liian riskipitoisia hankkeita. Tuotteen tai palvelun edessä kohti markkinoita yksityisten pääomasijoitusmarkkinoiden merkitys yritystoiminnan rahoituksessa kasvaa. Julkisen sektorin tehtäväksi jää markkinoiden toiminnan jättämien aukkojen korjaaminen ja rahoitustoiminnan katvealueella toimiviin yrityksiin sijoittaminen.

Koska yksityistä rahoitusta on edelleen saatavilla heikosti erityisesti yrityksen toiminnan alkuvaiheessa, on julkista rahoitusta ohjattava selkeästi siemenrahoituksen suuntaan. Selkeä katvealueisiin keskittyminen estää myös yksityisen yritysrahoituksen syrjäytymistä markkinoilta. Samasta syystä julkisen rahoituksen painopistettä on syytä siirtää rahoitustukien sijaan oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen, jossa julkiselle rahoitukselle on säännelty selkeät irtautumisehdot. Suomi maailmantaloudessa –selvityksen loppuraportissa käynnistysvaiheen ja alkavien innovaatio- ja kasvuyritysten varsinaiseksi vuosittaiseksi lisärahoitustarpeeksi arvioitiin n. 50 miljoonaa euroa seuraavan kolmen vuoden aikana.

TOIMENPIDE-ESITYS 10.

Elinkeinopolitiikkaan ohjattuja varoja kohdennetaan aloittaviin innovatiivisiin yrityksiin ja kasvuyrityksiin sijoittaviin pääomasijoitusrahastoihin. Käynnistysvaiheen ja alkavien innovaatio- ja kasvuyritysten rahoitukseen liittyvien puutteiden korjaaminen vaatii n. 50 miljoonan euron julkisen lisäpanostuksen seuraavien kolmen vuoden ajan.

2. Työllistäminen ja työllistyminen

Työllisyyden kasvua haettava palvelusektorilta

Suomen suhteellisen kilpailukyvyn heikentyminen perinteisessä teollisuustuotannossa edellyttää, että saavutamme nykyistä paremman aseman kansainvälisessä alihankinta- ja palvelukilpailussa. Yksityisten palvelujen osuus on Suomessa edelleen OECD-maiden alhaisimpia. Jos palvelualojen työllisyys nousisi OECD-maiden tasolle, merkitsisi tämä noin 3,5 % -yksikön lisäystä työllisyysasteeseen. Palvelutuotanto on näillä näkymin lupaavin keino luoda uusia työpaikkoja. Yrityksille suunnattujen palvelujen kehitys on viime vuosina ollut tulosta yrityksissä tapahtuneesta ydintoimintoihin keskittymisestä, jolloin yritykset ovat ahkerasti ulkoistaneet tarvitsemiaan tukipalveluita. Vastaavasti väestön ikääntyminen lisää kotitalouksille suunnattujen palvelujen tarvetta.

Julkisten palvelujen avautumisella on keskeinen rooli yksityisen palvelusektorin syntymiseen, sillä yksityisiä palveluyrityksiä ei synny ilman niiden tuotteisiin kohdistuvaa kysyntää. Julkisen vallan on toimillaan pyrittävä tasapuolisten kilpailuolosuhteiden aikaansaamiseen. Tämä on koko kansantalouden etu, sillä kilpai-

lun ollessa heikkoa on palvelutuotanto myös usein tehostomampaa ja innovaatiotoiminta vähäisempää kuin toimivissa markkinaolosuhteissa. Hyvinvointipalvelujen tuotannon tehokkuus on saatava nousuun, mikäli nykyisenkaltainen hyvinvointiyhteiskunta halutaan tulevaisuudessa säilyttää.

Julkisen sektorin tehtävänä on valvoa palveluiden laatua, kerätä verovaroin ja palvelumaksuin pääosa niiden rahoituksesta sekä turvata kaikkien tarvitsevien mahdollisuudet saada laadukkaita palveluita. Palvelutuotannon tehostaminen, monipuolistaminen ja asiakkaiden valinnanmahdollisuuksien lisääminen edellyttää erityisesti kunnilta palveluiden kilpailuttamista, mutta myös korkeaa laadunvalvontaa ja riskienhallintaa sekä vaikuttavuuden arviointia. Kuntien toteuttamaa palveluiden kilpailuttamista ja palveluiden hankkimista yksityisinä ostopalveluina, sekä näitä tukevia toimenpiteitä, on laajemmin tarkasteltu kansanedustaja Jere Lahden johdolla toimineen työryhmän raportissa "Enemmän ja parempia palveluita".

TOIMENPIDE-ESITYS 11.

Toteutetaan kokoomuslaiset esitykset kuntien palvelutuotannon monipuolistamiseksi kansanedustaja Jere Lahden raportin pohjalta.

Palvelutuotannon kehitystä heikentää kustannustaso, joka johtuu korkeista työvoimakustannuksista. Kotitalouksien ostovoimaa tukemalla on saatu lisättyä yksityisten palvelujen kysyntää ja tuotantoa sekä palvelualojen työpaikkoja. Erityisesti kotitalousvähennys on osoittautunut onnistuneeksi keinoksi tukea palvelualojen kehitystä, ja vähennyksen kehittämistä pitäisikin jatkaa edelleen.

Kotitalousvähennyksen suosio on merkittävästi kasvanut viime vuosien aikana. Vähennyksen käyttäjien määrä on kasvanut vuosittain noin 35-50 prosenttia. Vähennettävien kustannusten määrä on myös kasvanut vähennyksen määrää enemmän, ja tämän kasvun odotetaan jatkuvan tulevaisuudessa. Asiantuntijat arvioivat vähennyksen myötä syntyvän vuosittain tuhansia henkilötyövuosia uutta työtä. Tällä tavoin on saatu aikaan myös ns. vähemmän erityisosaamista vaativia työpaikkoja, joiden puute on 1990-luvun laman jälkeen ollut suomalaisille työmarkkinoille leimallinen piirre. Samalla on tuotu jo olemassa ollutta työtä pois ns. harmaan talouden piiristä.

Vähennyksen enimmäismäärää korotuksen 900 eurosta 1 150 euroon on todettu olleen merkittävä tekijä työl-

listävämpien palvelujen kysynnän lisääntymisessä. Tämä muutos vakiinnutti ja turvasi alan yritysten toimintaa. Enimmäismäärää korottamalla edelleen luotaisiin siivous-, kodinhoito- ja hoiva-aloilla mahdollisuudet jatkuvakestoiseen palvelujen hankintaan, lisätäisiin edelleen palvelujen kysynnän kasvua sekä tätä kautta alan yritysten ja työpaikkojen määrää. Remonttialan yritysten osalta enimmäismäärän korotus lisäisi laajempien remonttien kysyntää, jolloin työllisyysvaikutukset olisivat myös suuremmat.

Vuoden 2005 alusta tapahtunut vähennyksen käyttöalan laajentuminen vanhempien ja isovanhempien kotona tehtävään työhön edellyttää myös enimmäismäärän nostoa. Vastaavasti kotitalousvähennyksen omavastuuta pienentämällä luotaisiin mahdollisuus käyttää vähennystä myös pienemmillä tulotasoilla ja pienemmissä kotipalvelujen ostoissa. Valtiovarainministeriö on arvioinut, että esitettyjen muutosten kokonaisvaikutus valtion verotuloon olisi yhteensä noin 30 miljoonaa euroa.

TOIMENPIDE-ESITYS 12.

Kotitalousvähennyksen omavastuu-osuus pienennetään 50 euroon ja vähennyksen enimmäismäärää kasvatetaan 2 300 euroon.

Tulevaisuuden kasvustrategiassa on nykyistä paremmin otettava huomioon palvelutuotannon osaamisen kehittämistarpeet. Palveluliiketoiminnan prosessien ja teknologioiden kehittäminen on uusi asia monille yrityksille. Samoin se on uusi asia monille yritystoimintaa tukeville julkisen sektorin organisaatioille. Suomessa on vasta ihan viime aikoina herätty keskusteluun palveluinnovaatioista ja siitä, tulisiko julkisen sektorin toimesta ryhtyä nykyistä määrätietoisemmin edistämään sekä yksityisiin että julkisiin palveluihin liittyvää innovaatiotoimintaa.

Suomen innovaatiopolitiikassa palvelualojen t&k –panokset ovat jääneet selvästi jälkeen teknologian kehittämispansoksista. Toisaalta tämän vuoksi palvelujen kehittämiseen sisältyy myös koko kansantalouden kannalta merkittäviä innovaatio- ja tuottavuuden parantamismahdollisuuksia. Kannusteita ja resursseja palvelualojen t&k- sekä innovaatiotoimintaan onkin määrätietoisesti ja pitkäjänteisesti lisättävä siinä mittakaavassa, kuin tutkimus ja yritykset pystyvät niitä tehokkaasti hyödyntämään. Jos palvelutuotantoon liittyvän osaamisen ja innovaatiotoiminnan kehittämisessä sekä käytännön hyödyntämisessä onnistutaan, voidaan esi-

merkiksi hyvinvointipalveluista luoda uusia vientiar-
tikkeleita.

TOIMENPIDE-ESITYS 13.

Suunnataan julkista t&ck -rahoitusta palvelutuotan-
non kehittämiseen.

Työn verotusta kevennettävä kohti eurooppalaista tasoa

Työhön kohdistuva verokiila vaikuttaa sekä työvoiman
tarjontaan että kysyntään. Euroopan sisäinen verokil-
pailu voimistuu uusien jäsenmaiden talouksien integ-
roituessa nopeaa vauhtia talousalueeseen. Verokilpai-
lun myötä tapahtuu vääjäämättä verotuksen tasojen
harmonisoitumista Euroopan sisällä. Tämä tarkoittaa
sitä, että verotuksen tasoa on Suomessa alennettava
suunnitelmallisesti ja maltillisesti kohti eurooppalais-
ta keskitasoa.

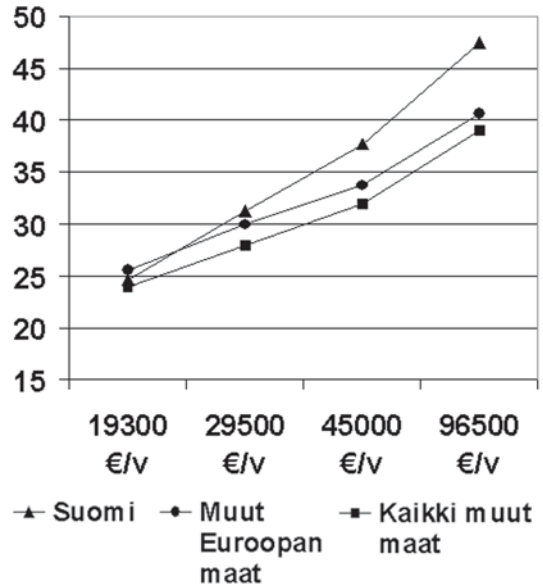
Kansainvälisesti vertailtuna pienten palkkatulojen ve-
rotus on Suomessa jo nyt suhteellisen kilpailukyysis-
tä. Alimpien tuloluokkien verotuksen keventäminen
on kuitenkin tarpeen palkkatyön kilpailukyyn lisää-
miseksi suhteessa sosiaaliturvan eri tukimuotoihin.
Työn verotuksen keventämisen painottaminen vain
alimpiin tuloluokkiin lisäksi jo nyt korkeaa verotuksen
progressiivisuutta ja heikentäisi keskituloisen työn te-
kemisen kannattavuutta. Suomen kannalta oleellista
onkin keskipalkkaisessa työssä ja sen ylittävillä tulota-
soilla käytävä verokilpailu. Tässä Suomi pärjää hu-
nosti. Työssä etenemistä ja eteenpäin yrittämistä vero-
tetaan Suomessa ankarasti jo keskituloisilla.

ks. kuvio 6

Ansiotulojen verotuksen keventäminen kaikilla tulo-
tasooilla lisää työssäkäyvien nettoansioita ja ostovoimaa
ja edistää tätä kautta työvoiman tarjontaa. Tulopoliit-
tisten kokonaisratkaisujen yhteydessä tehdyillä veron-
kevennysratkaisuilla on ollut tuntuva merkitys myös
työnantajien kustannusten kehitykseen. Verotuksen
keventäminen on tukenut yritysten kannattavuutta ja
työnantajien työllistämismahdollisuuksia. Työn vero-
tuksen keventämisen kautta lisääntyvästä ostovoimas-
ta noin puolet kohdentuu suoraan kotimaisiin tava-
roihiin ja palveluihin, noin 30 prosenttia ostovoiman
lisäyksestä suuntautuu ulkomaille ja osa lisätulosta sääs-
tetään. Verotuksen keventäminen on näin ollen sekä
rakenne- että suhdannepolitiikkaa.

Pääministeri Vanhasen hallituksen hallitusohjelmassa
määritellään kuluvan vaalikauden veronkevennysvaraksi

Kuvio 6. Tuloveroprosentit tulotasoin, yksinäinen
palkansaaja

(Lähde: Veronmaksajat 41/2004)

vähintään 1,12 miljardia euroa. Ansiotulojen verotus-
ta kevennettiin vuosina 2003 ja 2004 yhteensä 1,07
miljardilla eurolla. Marraskuussa 2004 syntyneen tu-
loliittisen ratkaisun yhteydessä hallitus teki päätök-
set yhteensä 1,7 miljardin euron veronkevennyksistä
vuosille 2005-2007. Samalla sovittiin, että vuonna 2006
otetaan käyttöön uusi ansiotulovähennys siten, että
vuosien 2006 ja 2007 kevennyksistä seuraavat vero-
tuottomenetykset kohdistuvat pelkästään valtion rasi-
tukseksi. Samoin päätettiin, että vuonna 2007 vähen-
netään valtionveroasteikon tuloluokkien määrää yhdel-
lä. Tehdyt veropäätökset ovat Kokoomuksen tavoittei-
den mukaisia.

TOIMENPIDE-ESITYS 14.

Työn verotuksen keventämistä jatketaan ensi vaali-
kaudella kaikissa tuloluokissa niin, että verotusta las-
ketaan kohti eurooppalaista keskitasoa.

Työllistämisen kustannukset liian korkeita mata- lan tuottavuuden aloilla

Suomeen syntyi 1990-luvun alussa suhdanteista riip-
pumaton, pitkään työttömänä oleva ihmisryhmä, jon-
ka työllistymiseen ei ole tuonut helpotusta myöskään
viime aikojen kohtuullisen hyvä suhdannekehitys.
Yhteistä tälle ihmisryhmälle on suhteellisen matala
koulutustaso. Merkittävin syy tämän rakennetyöttö-
myyden syntymiselle on se, että uudet työpaikat ovat

erilaisia kuin 1990-luvun alun laman myötä poistuneet. Erityisesti teollisuudessa vähemmän erityisosaamista vaativien töiden määrä on oleellisesti laskenut. Samaan aikaan enemmän erityisosaamista vaativien töiden määrä on kasvanut.

Rakennetyöttömyyden vähentämiseksi tarvitaan työvoiman uudelleen koulutusta aloille, joilla työvoimasta on pula sekä erilaisia kuntoutus- yms. toimia. Näin pyritään vaikuttamaan työvoiman tarjontaan. Lisäksi tarvitaan välttämättä toimia, joilla lisätään vähemmän erityisosaamista vaativien töiden määrää eli työvoiman kysyntää. Tämä on mahdollista erityisesti monilla palvelualoilla. Ongelma on matalan tuottavuuden työn kokonaishinta veroinen ja sivukuluineen, joka muodostuu useasti yrittäjälle niin korkeaksi, ettei palvelulle tai tuotteelle ole tuolla hinnalla riittävää kysyntää. Niissäkin tapauksissa, kun työttömän kannattaa taloudellisesti ottaa vastaan pienipalkkaista työtä, ei tällaisia työpaikkoja ole markkinoilla tarjolla.

Pääministeri Vanhasen hallituksen ohjelmassa ongelma todetaan ja luvataan, että "matalapalkkaiseen työhön kohdistuvaa kysyntää pyritään lisäämään kohdenetuin välillisten työvoimakustannusten kevennyksin." Edelleen hallitusohjelmassa todetaan, että "tavoitteena on, että järjestelmä voitaisiin ottaa käyttöön vuoden 2004 aikana." Varsinaista esitystä matalapalkkalojen tukimalliksi odotellaan yhä. Näin ollen hallitus ei vielä kukaan kyennyt tekemään ratkaisuja tuen tasosta, kohdentumisesta, kustannuksista, rahoituksesta ja rahoituksen lähteistä. Työnantajan sivukulujen keventäminen matalapalkkaisissa töissä oli myös yksi tärkeimmistä Wim Kokin vetämän EU:n työllisyystyöryhmän Suomea koskevista suosituksista.

Palkkatasoon puuttumatta matalapalkkaisen työvoiman kysyntää voidaan lisätä alentamalla näiden töiden työnantajakustannuksia. Kokoomus on hahmotellut tukimallin, joka voitaisiin toteuttaa hallinnollisesti suhteellisen yksinkertaisesti menettelyllä, jossa yritykset saisivat matalapalkkaiseen työhön kohdistuvista työvoimakustannuksistaan säädetyn alennuksen. Yrittäjän sama maksualennuksen määrä laskettaisiin työntekijän palkan mukaan liukuvana. Tuki painotettaisiin voimakkaammin kokoaikatyöhön kannustavaksi käyttäen kriteereinä työntekijän keskimääräistä säännöllistä työaikaa ja vuosilomaseurantaa.

Uudistus toteutettaisiin määräaikaisena kokeiluna niin, että toimenpiteen vuosikustannus mitoitettaisiin noin 450 miljoonaan euroon vuosittain. Osa kokeilun ra-

hoituksesta on mahdollista kattaa ohjaamalla aktiivisen työvoimapolitiikan toimenpiteisiin osoitettuja määrärahoja kokeilun rahoittamiseen. Kyse olisi tällöin työllisyyden hoitoon tarkoitettujen määrärahojen ohjaamisesta uudentyypiseen, tuloksekkaampaan ja todellisia työpaikkoja luovaan toimintaan. Toimenpiteen rahoitusta ei pitäisi hoitaa ns. järjestelmän sisältä eli nostamalla vastaavasti yleisiä työnantajan sivukuluja. Tämä johtaisi pahimmillaan tilanteisiin, jossa sama työnantaja sekä maksaa tuen että vastaanottaa sitä. On aivan selvä, että tämänkaltaisella rahoitusmallilla vesitettäisiin tukijärjestelmän kautta saatavissa olevat potentiaaliset työllisyysvaikutukset jo ennen järjestelmän voimaantuloa.

TOIMENPIDE-ESITYS 15.

Matalapalkka-alojen työnantajamaksujen kohdennettu keventäminen saatetaan kokeiluna käyntiin mahdollisimman nopealla aikataululla. Toimenpide rahoitetaan todellisilla uusilla lisäresursseilla (vuositaso n. 450 milj. euroa), ei ns. järjestelmän sisältä kattamalla sivukulujen alennukset yleisiä työnantajamaksuja nostamalla.

Perhevapaista aiheutuvat kustannukset korvattava työnantajille

Lapsen syntymästä ja hoidosta aiheutuvat kustannukset ovat työnantajalle työhön liittymättömiä kuluja, jotka maksaa pääosin äidin työnantaja. Vaikka isien mahdollisuus käyttää perhevapaita laajeni viime hallituskaudella, isät käyttävät oikeuttaan edelleen hyvin vähän. Työmarkkinoidemme voimakkaasta segregaatista seuraa se, että äidit työskentelevät usein naisvaltaisissa yrityksissä naisvaltaisilla aloilla. Naisvaltaiset alat puolestaan ovat pitkälti keskittyneet palvelusektorille, jossa tuottavuus on matalaa ja vanhempainvapaista (joita yhdessä pienessäkin yrityksessä saattaa hyödyntää usea työntekijä samanaikaisesti) voi koitua kohtuuttoman suuria taloudellisia rasitteita. Pienempien yritysten kohdalla ne voivat jopa uhata koko toiminnan kannattavuutta.

Vanhempainvapaiden kustannusten epätasainen jakautuminen vaikeuttaa nuorten naisten työllistymistä, ylläpitää pätkätyösuhteita, edesauttaa naisvaltaisten alojen sijaisten palkkausten väärinkäytöksiä sekä pahimmillaan estää kasvua hakevien yritysten mahdollisuuksia palkata tarpeellista lisätyövoimaa. Vuosilomakustannusten korvaamisen parantamiseksi pelkkä vuosilomakorvaus palkan suuruusena ei ole riittävä. Vuosilomakorvauksen lisäksi tulisi työnantajalle korvata myös elä-

ke- ja sosiaaliturvamaksut täyden palkan mukaan sekä lomarahat täyden palkan mukaan. Lomarahat eivät ole varsinainen lakisääteinen oikeus, mutta nykyisen käytännön mukaisesti ne ovat jo lakisääteisyteen rinnastettavissa. Näiden kustannusten korvaus tarkoittaisi 37,5 miljoonan euron lisämäärärahaa vuositasolla.

TOIMENPIDE-ESITYS 16.

Korvataan työnantajille perhevapaista aiheutuvia kustannuksia siten, että vuosilomakorvauksen ohella työnantajalle korvataan myös eläke- ja sosiaaliturvamaksut täyden palkan mukaan sekä lomarahat täyden palkan mukaan.

Kannustinloukut edelleen ongelmana

Paavo Lipposen ensimmäisen hallituksen toimeksianosta ministeri Arja Alhon johdolla toimi kannustinloukkutyöryhmä, joka sai aikaan merkittäviä tuloksia. Näitä tuloksia ovat analysoineet julkaisuissaan mm. Valtiovarainministeriö, VATT sekä Veronmaksajain Keskusliitto.

Stakesin muutama vuosi sitten tehdyn tutkimuksen mukaan yhä 41 % työttömistä on kannustinloukussa ts. tilanteessa, jossa työn vastaanottaminen ei taloudellisessa mielessä kannata juuri ollenkaan.

Kannustinloukut kohdistuvat nykyisin myös yhä enemmän jo työssä käyviin palkansaajiin. Työllistyminen kyllä kannattaa, mutta oman työmarkkina-aseman parantaminen ei takaa parempaa toimentuloa. Oman työmarkkina-aseman parantamiseen liittyvät kannustinloukut koskevat Veronmaksajien tutkimusten mukaan ennen kaikkea perheitä, joissa on alaikäisiä lapsia. Vaarassa joutua kannustinloukkuun on noin 74 000 tällaista perhettä, joista 48 000 saa työmarkkinatukea, 19 000 on yksinhuoltajaperheitä ja 7 000 kahden huoltajan palkansaajaperheitä.

Laskelmien mukaan yksinhuoltajaperheen käytettävissä olevat tulot ovat lähes muuttumattomat siitä huolimatta, tekeekö huoltaja osapäivätyötä 1 300 euron palkalla vai kokopäivätyötä 2 300 euron palkalla. Palkan nousu 1 000 eurolla tuottaa perheelle vain 20 euroa lisätuloja. Työmarkkinatukea saavan henkilön puolison taas kannattaa enemmän käydä osa-aikatoisissa pienellä palkalla kuin vastaanottaa kokopäivätyö, josta maksetaan keskipalkan ylittävää palkkaa. Pienituloisen palkansaajan puolison puolestaan kannattaa työllistyä vasta vähintään 1 500 euron kuukausitulolla. On selvää, että tällaisten kannustinloukkujen poistaminen lisäisi työvoiman tarjontaa. Viime vuosikymmenellä tu-

louloukkujen purkamiseksi toteutetuilla toimenpiteillä oli tutkitusti myönteisiä vaikutuksia työllistymiseen. Kannustinloukkutyölle on kysyntää myös nyt.

TOIMENPIDE-ESITYS 17.

Kannustin- ja tulouloukkujen purkamista jatketaan. Hallitusohjelmassa sovitaan poikkihallinnollisesta kannustinloukkujen purkamiseen keskityttävästä ohjelmasta, jota johtaa tätä asiaa varten erikseen asetettava ministerityöryhmä.

Aktiivinen työvoimapolitiikka uudistettava

Työvoiman tarjontaa on pyrittävä kaikin keinoin pitämään yllä ja kehittämään osaamista myös työstä poissa oltaessa. Työministeriön omienkin selvitysten mukaan julkiselle sektorille suunnatut aktiivisen työvoimapolitiikan tukityöllistämistoimet ovat hyvin tehottomia eivätkä luo pysyviä työsuhteita. Aktiiviseen työvoimapolitiikkaan kuuluva työvoimapolitiittinen koulutus on arvioitava ja suunnattava uudelleen niin, että saadaan aikaiseksi tuloksia. Tavoiteasetantaa on täsmennettävä ja tavoitteeksi on asetettava selkeämmin toimenpiteen jälkeinen pysyväisluontoinen työllistyminen.

Tukityöllistämistoimenpiteissä valtiolla on työllistettynä jatkuvasti yli 2 500 henkilöä, joista 600 -700 henkilöä työskentelee työvoimatoimistoissa. Vuositasolla volyymi on lähes 5 000 henkilöä. Kustannukset ovat 21 380 euroa/henkilö/vuosi ja kokonaiskustannukset vuositasolla ovat yli 50 miljoonaa euroa. Aktiivisen työvoimapolitiikan toimenpiteiden resurssit on tarkasteltava uudelleen ja niitä on kohdennettava yksityiselle sektorille. Tukityöllistäminen yrityksiin eli avoimille työmarkkinoille johtaa todennäköisemmin uusien, pysyvien työsuhteiden ja osittain myös uusien työpaikkojen syntymiseen.

TOIMENPIDE-ESITYS 18.

Lopetetaan tukityöllistäminen valtiolle kolmeksi vuodeksi. Säästävät varat (n. 160 milj. euroa) tulee suunnata valtion ja kuntien pätkätyösuhteiden vakinaistamiseen sekä oppisopimuskoulutuksen lisäämiseen.

Starttirittäjyys

Starttirahaa voidaan myöntää työttömäksi työnhakijaksi työvoimatoimistoon ilmoittautuneelle hakijalle, kun työvoimatoimiston kanssa neuvoteltaessa on todettu, että rittäjyys on hakijan kannalta sopiva työllistymisvaihtoehto ja hakijalla on toteuttamiskelpoinen

yritysidea. Starttirahan saajien kohderyhmää laajennettiin vuoden 2005 alusta siten, että starttirahaa voidaan myöntää työttömien työnhakijoiden lisäksi muun muassa palkkatyöstä, opiskelusta tai kotityöstä kokoaikaiseksi yrittäjäksi siirtyville. Palkkatuloista, muista tuista ja etuuksista, jotka estävät starttirahan myöntämisen, säädetään erikseen asetuksella.

Vuoden 2005 osalta arvioidaan, että 4 500 – 5 000 yrittäjää aloittaa laajennetun starttirahan turvin. Vuonna 2004 heitä on ollut hieman alle 4 000. Tälle vuodelle starttirahaan on budjetoitu 25 miljoonaa euroa (15 miljoonaa euroa vuonna 2004). Rahaa on myönnetty pääosin vain puoleksi vuodeksi, vaikka maksimikausi on 10 kuukautta. Tukea myönnetään noin 430 – 770 euroa kuukaudessa (käytännössä 650 euroa/kk ensimmäisen puolen vuoden aikana ja 500 euroa/kk viimeisen neljän kuukauden aikana). Starttirahasta on tehtävä selvästi pitkäkestoisempi, koska yritystoiminnan vakiinnuttaminen vaatii aikaa. Samalla työvoimatoimistojen käytännöt starttirahojen myöntämisessä tulee tasapuolisyysyistä yhdenmukaistaa.

TOIMENPIDE-ESITYS 19.

Pidennetään starttiyrittäjyyden maksimituen enimmäisaika nykyisestä 10 kuukaudesta 12 kuukauteen. Sen jälkeen tuen tulisi jatkua laskevalla tukitasolla siten, että toisena vuonna tuki on 75 % maksimituen tasosta ja kolmantena vuonna 50 % maksimituen tasosta.

Työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen panostettava

Suomessa siirrytään eläkkeelle keskimäärin 59-vuotiaana. Se on liian alhainen ajatellen ikääntymiskehitystämme. Työkyvyttömyyseläke on edelleen yleisin eläkkeelle siirtymistapa, työttömyyseläke on toiseksi yleisin ja vasta kolmantena tulee vanhuuseläke. Uuden eläkelain tavoitteena on kannustaa ihmisiä pysymään aiempaa pidempään työelämässä, mutta tavoitteiden toteutuminen edellyttää myös työpaikoilla määrätietoisia toimia työssä jaksamisen edistämiseksi. Ilman riittäviä työhyvinvointia parantavia toimia liian monet poistuvat työelämästä liian aikaisin ja vievät mukanaan arvokasta osaamista, ammattitaitoa ja ns. hiljaista tietoa.

Työkyvyn ylläpito on monen asian summa. Siihen vaikuttavat johtamiskulttuuri, työntekijöiden vaikuttamismahdollisuudet, fyysiset työolosuhteet, osaamisen päivittäminen ja täydennyskoulutus, tyky-toiminta, teho-

kas työterveyshuolto sekä varhais- ja ammatillinen kuntoutus. Kun tulevaisuudessa kilpaillaan osaavasta työvoimasta, parhaiten kilpailussa pärjäävät ne työnantajat, joilla on näyttöä hyvästä henkilöstöpolitiikasta ja työhyvinvoinnin merkityksen tajuamisesta. Esimerkit toteutetuista työhyvinvointia ja työssä jaksamista edistävästä hankkeista osoittavat, että ko. toimenpiteisiin panostetut eurot tulevat moninkertaisina takaisin sairauspoissaolojen ja varhaisen eläköitymisen vähentymisenä.

Hyvään johtajuuteen kuuluu hyvän työilmapiirin luominen, työntekijöiden toivomusten ja ehdotusten huomioiminen eli vaikutusmahdollisuuksien antaminen ja varhainen puuttuminen työympäristön terveydellisiin epäkohtiin. Työterveydenhuollolta on edellytettävä aktiivista työntekijöiden terveydentilan seuranta, sairauksien ennaltaehkäisyä edistäviä toimenpiteitä ja terveysongelmien esiintyessä tarvittavien kuntoutustarpeiden selvittelyä ja järjestämistä.

Työelämän vaatimusten muuttuessa ja nopeutuessa työpaikkakoulutuksella ja täydennyskoulutuksella on yhä suurempi merkitys. Esimerkiksi uusia atk-järjestelmiä käyttöön otettaessa on turvattava riittävä opastus. Ikääntyvien työntekijöiden erityistarpeet on otettava erityisesti huomioon. Yhteistyötä eläkelaitosten kanssa on syytä tehostaa erityisesti työeläke- ja ammatillisessa kuntoutuksessa.

TOIMENPIDE-ESITYS 20.

Työterveydenhuollossa on vahvistettava ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä ja puututtava oikea-aikaisesti hoitoa ja kuntoutusta vaativiin ongelmiin.

Riittävästä työpaikka- ja täydennyskoulutuksesta on huolehdittava.

Ikääntyvien työntekijöiden erityistarpeet on otettava huomioon.

Työntekijöille on taattava aidot mahdollisuudet vaihtaa työnsä sisältöön.

Vajaakuntoisten työllistäminen

Suomen työttömyysongelma koskettaa voimakkaasti vajaakuntoisia henkilöitä kaikissa ikäryhmissä.

Ongelmaa helpottamaan on säädetty laki sosiaalisia yrityksiä. Sosiaalisten yritysten tarkoituksena on luoda työpaikkoja erityisesti vajaakuntoisille ja pitkäaikaisesti työttömille. Erona muihin yrityksiin on, että sosiaalisen yrityksen työllistämistä työntekijöistä vähintään 30 prosenttia on vajaakuntoisia tai vajaakuntoisia ja pit-

käaikaistyöttömiä. Lisäksi yrityksen tulee olla merkitty työministeriön ylläpitämään sosiaalisten yritysten rekisteriin.

Sosiaaliselle yritykselle voidaan myöntää yhdistelmä-tuen ehdot täyttävän työttömän vajaakuntoisen työllistämiseksi yhdistelmätukea kahdeksi vuodeksi, jolloin myös toisena vuonna voidaan maksaa työllistämistuki yhdistettynä työmarkkinatukeen. Sosiaalisia yrityksiä on perustettu varsin verkkaiseen. Tällä hetkellä sosiaalisia yrityksiä on rekisteröity 12 kappaletta, joissa on hieman yli 200 työntekijää.

Ei ole perusteltua ylläpitää erityisiä, vain sosiaalisia yrityksiä koskevia erityisehtoja, vaan kaikkien yritysten on voitava työllistää vajaakuntoinen henkilö samoin ehdoin. Sosiaaliset yritykset asettavat normaalit yritykset epätasa-arvoiseen asemaan vajaakuntoisten työllistämässä ja saattaa siten lisätä epäilyjä sosiaalisten yritysten aiheuttamista kilpailuvääritymistä. Samalla jätetään perusteettomasti hyödyntämättä se potentiaali, joka tavallisessa yrityksessä on vajaakuntoisten työllistymisen edistämässä.

Vajaakuntoisten työllistämisen tukeminen ei saa olla sidottu yrityksen statukseen, vaan tärkeintä on, että mahdollisimman moni vajaakuntoinen saadaan mukaan työelämään siitä riippumatta, asuuko hän sosiaalisen yrityksen vaikutuspiirissä vai ei. Näin vältetään tilanteita, jossa vajaakuntoinen joutuu työllistymisen kannalta eriarvoiseen asemaan asuinpaikkansa perusteella.

Koska tarkoituksena on edesauttaa vajaakuntoisen henkilön myöhäisempää työllistymistä avoimille työmarkkinoille, ei ole perusteltua asettaa sosiaalisia yrityksiä erityisasemaan työllistämistukijärjestelmien osalta.

TOIMENPIDE-ESITYS 21.

Kaikilla yrityksillä tulee olla samat edellytykset vajaakuntoisten työllistämiseen. Työllistämistukijärjestelmät on tältä osin yhtenäistettävä riippumatta yrityksen statuksesta.

Työkunnan tutkimusten lisääminen

Osa pitkäaikaistyöttömistä on pysyvästi menettänyt työkykynsä ja heidän työllistymisensä on erittäin epätodennäköistä erilaisista toistuvista toimenpiteistä huolimatta. Heidän tulee saada asianmukainen kohtelu, joka usein tarkoittaa työkyvyttömyyseläkettä. Samalla

työnvälityksen resursseja voidaan ohjata tehokkaammin. Ennen mahdollista eläkepäätöstä on tällaiselle henkilölle tehtävä asianmukainen työkunnan tutkimus.

Työministeriö arvioi, että vuoden 2005 aikana järjestetään pitkäaikaistyöttömien eläke-edellytysten selvittämiseksi noin 6 000 työkunnan tutkimusta.

TOIMENPIDE-ESITYS 22.

Työkunnan tutkimusten määrää on lisättävä 2 000:lla. Näin vuositasoinen volyyymi olisi yhteensä 8 000 työkunnan tutkimusta.

Ansiosidonnainen työttömyysturva porrastettava

Pääosin passivoiva työttömyysturvajärjestelmämme on muutettava kannustavampaan suuntaan. Työnhakua on aktivoitava ja se on tehtävä kannustavammaksi.

Ansiosidonnainen työttömyysturva on porrastettava työttömän työnhakijan työhistorian mukaisesti. Mitä pidempi työhistoria henkilöllä on, sitä pidempään työttömyyspäivärahauteen hän on oikeutettu. Tämä malli korostaa etuuden vakuutusluonteisuutta ts. maksettujen työttömyysvakuutusmaksujen määrällä on vaikutus saatavan etuuden keston.

Malli voi olla esimerkiksi seuraavankaltainen:

- alle 5 vuoden työhistoria oikeuttaa 200 päivään
- 5 - 15 vuoden työhistoria oikeuttaa 300 päivään
- yli 15 vuoden työhistoria oikeuttaa 500 päivään

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan taso säilytetään nykyisellään.

TOIMENPIDE-ESITYS 23.

Porrastetaan ansiosidonnainen työttömyysturva.

Työttömyysturvan väärinkäytökset torjuttava

Harmaan talouden huolestuttavasta laajuudesta ja siitä aiheutuvista menetyksistä rakennus-, ravintola- ja kuljetusaloilla on runsaasti tietoa. Silti työttömyysturvan väärinkäytösten osalta noin 10 vuoteen ei ole tehty selvityksiä. Myöskään väärinkäytösten torjuntaan ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota. Uutena epäkohtana on tullut laittoman ulkomaisen työvoiman lisääntyminen väärinkäyttö.

TOIMENPIDE-ESITYS 24.

Sosiaali- ja terveysministeriön on selvitettävä luotettavien tutkimuksin työttömyysturvavuotojen ja -väärinkäytösten laajuus, työsuojeluvalvonnan mahdollisuudet puuttua pimeisiin ”työsuhteisiin”, kytkenät muuhun talousrikollisuuteen ja yhteiskunnalle aiheutuvat taloudelliset tappiot. Työvoimahalinnon on tehostettava tällä hetkellä riittämättömiä valvonnallisia toimenpiteitä. Sisäministeriön laittoiman työvoiman torjuntaryhmän voimavarat on vähintään kaksinkertaistettava nykyisestä alle 10 henkilöstä.

Työmarkkinatuki kannustavammaksi

Työmarkkinatukea maksetaan työttömille työnhakijoille, joiden työhistoria ei oikeuta työttömyyspäivärahaan sekä myös niille työttömille, joiden työttömyys on jatkunut jo niin pitkään, että työttömyyspäivärahakausi on päättynyt.

Työmarkkinatuen saanti edellyttää sitä, että henkilö on työmarkkinoiden käytettävissä. Tämä tarkoittaa sitä, että työmarkkinatuen saajan on otettava vastaan tarjottua työtä tai osallistuttava työvoimatoimiston tarjoamaan aktivointitoimenpiteeseen, kuten koulutukseen tai kuntouttavaan työtoimintaan.

Käytännössä työmarkkinatuen saajat ovat usein joko ammatillista koulutusta vailla olevia nuoria tai sitten vanhempia pitkäaikaistyöttömiä. Usein heidän työllistymisensä todennäköisyys on huomattavasti alempi kuin ansiopäivärahalla olevien työttömien. Ilman erityisiä toimenpiteitä ei tähän tilanteeseen saada muutosta.

Nuorten työmarkkinatukea saavien osalta tämä edellyttää pikaista puuttumista työttömyyteen. Pitkään työttömänä olleiden ja ansiopäivärahalta tippuneiden osalta tarvitaan erityisiä työkykyä vahvistavia toimia. Tehokkain luonnollisesti on se, että kenenkään ansiopäivärahalla olevan ei anneta olla työttömänä niin pitkään, että henkilö siirtyy työmarkkinatuella.

Järjestelmät on luotava sellaisiksi, että ne kannustavat työtöntä hakemaan työtä.

TOIMENPIDE-ESITYS 25.

Lisätään työmarkkinatuen saajille tarjottavia toimenpiteitä, kuten kuntouttavaa työtoimintaa ja koulutusta sekä veloitetaan työvoimatoimistot tarjoamaan työttömyyden kaikille työttömyyden alkuvaiheessa oleville nuorille työmarkkinatuen saajille yksilöllisesti räätälöityjä toimenpiteitä työttömyyden katkaisemiseksi. Järjestelmiä on myös muutettava siten, että kuntien ja myös yksityisten työnantajien on nykyistä kannattavampaa työllistää työmarkkinatuen saaja. Tämä ei kuitenkaan saa merkitä sitä, että valtio siirtää taloudellista vastuutaan työmarkkinatuen saajista kunnille.

Vakinaistetaan työ- ja sosiaalihuollon yhteispalvelupisteet

Vuonna 2002 aloitettiin yhteispalvelupistekokeilu, jossa kaupunkeihin on luotu työvoimatoimiston, sosiaalitoimen ja Kelan yhteispalvelupisteitä. Uudistuksen tarkoitus on parantaa vaikeasti työllistyvien, pitkään työttöminä olevien työnhakijoiden palveluita. Yhteispalvelupisteet ovat toistaiseksi palvelleet liian vähän asiakkaita mittavista useiden satojen virkojen lisäyksestä huolimatta.

TOIMENPIDE-ESITYS 26.

Yhteispalvelupisteet on vakinaistettava. Samalla työhallinnon on yhdessä kuntien ja Kelan kanssa saatava uudistukseen vauhtia ja korjattava palveluun ja hallinnointiin liittyvät ilmiselvät puutteet.

Tehostetaan nuorten syrjäytymisen torjuntaa

Edellisellä vaalikaudella aloitettiin muutamalla paikkakunnalla kokeilu syrjäytymisvaarassa olevien nuorten nykyistä huomattavasti tehokkaammaksi tukemiseksi. Tarkoitus on ollut tarjota järkevää toimintaa jokaiselle nuorelle, joka ei saa peruskoulun päästötodistusta tai saa niin huonon päästötodistuksen, että ammatillisiin opintoihin pääseminen oleellisesti vaikeutuu. Kuraattoreiden, työvoimatoimistojen ja Kelan yhteistyötä koulupudokkaiden auttamiseksi on kokeiltu noin kahdellakymmenellä paikkakunnalla.

TOIMENPIDE-ESITYS 27.

Kelan rahoittama kokeilu 15-17 –vuotiaiden peruskoulun jälkeen syrjäytymisvaarassa olevien kuntouttamiseksi on ulotettava koko maahan ja vakainnastettava. Ensimmäiseen ammattiin tähtäävää oppisopimuskoulutusta on lisättävä ja nuorten työpajatoimintaa on kehitettävä nykyistä tavoitteellisemmaksi ja EU:n sosiaalirahaston varojen suuntaamista juuri näihin tehtäviin on lisättävä. Koulupudokkaiden osalta koulukuraattorien ohjaustehtävää ammattiin on korostettava. Työvoimatoimistot ja Kela on sidottava ammattiin ohjaustehtävään mukaan. Näin voidaan pudokkaiden osalta tehdä vastuullinen kartoitus tarvittavista toimenpiteistä.

Kuntouttavaa työtoimintaa laajennettava

Alle 25 -vuotias pitkään toimeentulotukea tai työmarkkinatukea saanut työtön työnhakija on 1.9.2001 alkaen ollut velvollinen osallistumaan kuntouttavaan työtoimintaan. Aktivointisuunnitelma on Stakesin selvityksen mukaan jossain määrin parantanut pitkäaikaisyöttömien mahdollisuuksia päästä aktiivitoimenpiteiden piiriin. Sen sijaan aktivointisuunnitelma ja kuntouttava työtoiminta eivät juuri ole parantaneet toimenpiteeseen osallistuvien mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille, joka kuitenkin tulee olla tavoitteena.

Kuntouttavan työtoiminnan velvoittavuuden laajentamiseen on ottanut kantaa mm. kuntouttavan työtoiminnan ohjausryhmä (STM, työryhmämuistio 2004:10). Kuntouttavan työtoiminnan vaikuttavuutta on seurattu myös tutkimuksessa ”Työttömien aktiivointi- Kuntouttava työtoiminta -lain sisältö ja vaikuttavuus” (Stakes 2004:141).

TOIMENPIDE-ESITYS 28.

Kuntouttavan työtoiminnan velvoittavuutta on laajennettava. Velvoittavuuden ikäraja on nostettava 30 vuoteen.

Tehostetaan TE-keskusten ja työvoimatoimistojen toimintaa

Työvoimatoimistojen toimintaa on tehostettava ja niiden on paremmin pystyttävä palvelemaan asiakkaitaan. Lisäksi työvoimatoimistojen aukioloaikoja on muutettava. Tällä hetkellä ovet suljetaan useilla paikkakunnilla klo 15.45. Sähköisten palvelujen ripeästä kehi-

tyksestä huolimatta ne eivät voi korvata henkilökoh- taista palvelua.

Työministeriön suunnitelmat siirtää työvoimatoimistot TE-keskusten (15 kpl) alaisuudesta suoraan työministeriön hallinnoitavaksi on toiminnallisista ja aluepoliittisista syistä torjuttava. Työvoimatoimistot on edelleen hallinnollisesti pidettävä osana TE-keskusorganisaatiota. Nykyisellään työvoimatoimistoja on noin 140 kappaletta. Työministeriön suunnittelemassa keskitetyssä hallintomallissa toimistojen määrä supistuisi jopa 50:een.

TOIMENPIDE-ESITYS 29.

Velvoitetaan työvoimatoimistot nykyistä tarkemmin seuraamaan asiakkaiden kanssa hyväksytyjen työhakusuunnitelmien todellista noudattamista. Lisätään työhön osoituksia sekä laajennetaan työhön osoitusten valikoimaa kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen. Pidentetään työvoimatoimistojen ja yhteispalvelupisteiden aukioloaikoja.

Työvoiman liikkuvuutta parannettava

Tällä hetkellä asunnon ja työpaikan väliset kustannukset ovat vähennyskelpoisia 500 euron omavastuuosuden ylittävältä osalta. Vähennys on enintään 4700 euroa. Kulut lasketaan halvimman (yleensä julkisen) kuluneuvon käytön mukaan. Erityistapauksissa vähennys myönnetään henkilöauton käytön mukaan. Osan vuotta työssä olleelta työttömältä omavastuuosuutta pienennetään 45 eurolla jokaiselta täydeltä korvauskuukaudelta. Omavastuuosuus on kuitenkin vähintään 90 euroa.

TOIMENPIDE-ESITYS 30.

Työvoiman liikkuvuutta on parannettava pienentämällä työmatkakulujen verovähennyksen omavastuuta 450 euroon ja nostamalla vähennyksen enimmäismäärää 5 500 euroon.

3. Osaaminen

Yliopistojen ja korkeakoulujen resurssit taattava

Suomen korkeakoulujärjestelmä ei kaikilta osin ole pystynyt ylläpitämään kilpailukykyään huippuosaajien koulutuksessa. Erityisesti teknisillä aloilla on viime vuosina jääty jälkeen kansainvälisestä tasosta. Tiedon kumuloituminen edellyttää yliopistojen ja korkeakoulujen riittävää resursointia. Korkea-asteen koulutuksen

oppilasmäärät ovat selkeästi kasvaneet viime vuosina, mikä on johtanut oppilaskohtaisten määrärahojen pienentymiseen. Tällä hetkellä lisäresurssit menevät suoraan opetukseen, jolloin omaehtoiseen tutkimukseen ja laitekannan uudistamiseen ei jää tarvittavia varoja.

Nykyinen yliopistojen ja korkeakoulujen rahoitusjärjestelmä on otettu asteittain käyttöön 1990-luvun puolivälissä. Keskusjohtoinen, tiukka vuosibudjetteihin sidottu rahoitusjärjestelmä, voi pahimmassa tapauksessa estää suomalaisten yliopistojen kehittymistä maailmanluokan huipuksi. Yliopistojen ja korkeakoulujen taloudellisen autonomian lisääminen kannustaisi dynaamisemman tutkimus- ja tiedeilmapiiirin luomiseen. Autonomian lisääminen vaatii lainsäädännön muuttamista.

Suomalainen korkeakoulujärjestelmä on kansainvälisesti vertailtuna laaja, ja käsittää paljon pieniä alueellisesti hajallaan olevia yksiköitä. Hajanainen rakenne on este huipputasoisen osaamisen ja tutkimuksen kehittymiselle. Aluepoliittisesti jaettavat tuet ja tutkinnon-anto-oikeuksien aluepoliittisesti suuntautuva lisääminen voivat johtaa päällekkäisyyksien ja tehostomuden lisääntymiseen entisestään. Tavoitteeksi olisi asetettava muutaman kansainvälisen huippuosaamiskittymän rakentaminen. Monialaisista ja suuremmista yksiköistä on realistiset mahdollisuudet kehittää kansainvälisesti kilpailukykyisiä yksiköitä. Tätä painottaa myös selvitysmies Jorma Rantanen opetusministeriölle tekemässään raportissa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen suorittaman tutkimuksen rakenteesta.

Onkin selvä, että yliopistojen ja korkeakoulujen rahoitusjärjestelmän uudistamistarpeet on selvitettävä mahdollisimman nopealla aikataululla. Selvityksessä on otettava kantaa perusrahoituksen riittävään tasoon, perustutkimukseen tarvittaviin panostuksiin, rahoitusjärjestelmän muotoon (huomioiden mahdollisuudet pitkäjänteiseen talouden suunnitteluun ja tuloksellisuusmitareiden uudistamistarpeet) ja korkeakouluverkon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen sekä korkeakoulujen väliseen työnjakoon ja erikoistumiseen.

TOIMENPIDE-ESITYS 31.

Yliopistojen ja korkeakoulujen rahoitusjärjestelmän uudistamistyö on aloitettava välittömästi nimeämällä selvityshenkilö.

Edistetään yliopistojen ja korkeakoulujen kansainvälistymistä ja verkostoitumista

Tärkeä rooli osaamis pohjan kehittämisessä on myös yliopistojen ja tutkimuslaitosten verkostoitumisella ja kansainvälisellä tietojen- sekä osaajenvaihdolla. Tähän mennessä Suomeen on saatu houkutelua vain vähän kansainvälisiä osaajia. Maahanmuuttostrategiaa laadittaessa erityistä huomiota on kiinnitettävä Suomen vetovoimaan kansainvälisten tutkijoiden ja tutkimusryhmien näkökulmasta. Ulkomaisten osuus tutkimushenkilöstöstä on Suomessa EU-maiden alhaisin. Mikäli halutaan kilpailla globaalisti parhaista osaajista, on kilpailuvalteiksi nostettava opetuksen ja tutkimuksen laatu ja taso sekä työ-, asuin-, ja elinympäristön laatu ja toimivuus Suomessa. Houkuttelevuus ei saa perustua pelkästään opiskelun maksuttomuuteen tai alhaiseen hintaan.

Ulkomaalaisille opiskelijoille soveltuvaa opetustarjontaa ja ulkomaisille tarkoitettujen tutkijakoulupaikkojen määrää on lisättävä. Myös ulkomaisten opiskelijoiden opintojen rahoitusvastuu olisi arvioitava uudelleen, sillä opintojen maksuttomuus mm. estää suomalaisten yliopistoja ja korkeakouluja tarjoamasta maksullisia jatkokoulutusohjelmia ulkomailla. Tässä yhteydessä on luonnollisesti selvitettävä, miten jatkossa voidaan tukea suomalaisten opiskelijoiden jatko-opintoja. Nämä asiat on nostettu esille mm. Suomi maailmantaloudessa –selvityksen loppuraportissa.

TOIMENPIDE-ESITYS 32.

Ulkomaisille soveltuvan koulutuksen opetustarjontaa lisätään ja ulkomaisille tarkoitettujen tutkijakoulupaikkojen määrä nostetaan nykyisestä n. 300:sta kolminkertaiseksi vuosikymmenen loppuun mennessä. Samassa yhteydessä selvitetään mahdollisuudet jatko-opintojen ehdottoman lukukausimaksu kiellon purkamiseen.

Kansainvälisen verkostoitumisen ohella on yhteyksiä lisättävä myös tutkimussektorin sisällä, sekä yksityisen ja julkisen sektorin välillä. Yritysten ja yliopistojen välistä yhteistyötä on lisättävä tutkimuksen tarkoituksenmukaisen suuntautumisen tehostamiseksi. Tällöin varmistetaan osaltaan myös julkisten lisämäärärahojen kohdentuminen aloille, jotka ovat keskeisiä tuottavuuskehityksen ja talouden kasvun kannalta. Yritysten sitoutumista yliopistojen tutkimusohjelmiin voidaan vahvistaa kannustamalla yrityksiä osallistumaan vahvemmin yliopistojen tutkimusrahoitukseen. Suomi

maailmantaloudessa –selvityksen loppuraportissa tavoitteeksi asetetaan yritysten osuuden kaksinkertaistaminen yliopistojen tutkimusrahoituksesta nykyisestä 10 prosentista 20 prosenttiin.

Yhtenä kannustimena yritysten osallistumiselle tutkimusrahoitukseen olisi suomalaiselle yliopistolle tehdyn rahalahjoituksen säätäminen kokonaan vähennyskelpoiseksi. Nykyisin tiedettä ja taidetta edistävään tarkoituksen tehdyn rahalahjoituksen verovähennyksen yläraja on 25 000 euroa. Asian puolesta kantaa ovat hiljattain ottaneet sekä eduskunnan sivistys- (SiVL 12/2004 vp) että valtiovarainvaliokunta (VaVM 27/2004 vp).

TOIMENPIDE-ESITYS 33.

Yritysten korkeakouluille tekemien perustutkimuksen rahoituksen suunnattujen lahjoitusten verovapausraja poistetaan.

Opintotukijärjestelmää kehitetään

Suomalaisista nuorista suurempi osuus aloittaa nykyisin korkeakouluopinnot kuin missään muussa EU-maassa. OECD on arvioinut suomalaisten korkeakouluopintojen tulosten olevan verraten hyviä ja korkeakoulutuksen resurssien kohtuullisia. Yliopistoissa ongelmana ovat kuitenkin erityisen pitkät opiskeluajat. Suomessa opinnot aloitetaan myöhäisessä vaiheessa ja ainoastaan 5-15 % opiskelijoista valmistuu viidessä vuodessa. Aloituspaiikkojen lisäämisen sijaan olisikin nyt keskityttävä valmistumisen edistämiseen. Suomen koulutusjärjestelmä myös reagoi heikosti koulutetun työvoiman kysynnässä ja väestörakenteessa tapahtuviin muutoksiin.

Yleensä opiskelua viivyttävät toimeentulo-ongelmista johtuva opiskeluaikainen työssäkäynti, heikot opetusjärjestelyt, riittämättömät kurssikirjavalikoimat sekä se, ettei nykyinen korkeakoulujen rahoitusjärjestelmä kannusta lyhentämään tutkintoaikoja. Yliopistoissa pitäisikin panostaa henkilökohtaisiin opintosuunnitelmiin sekä lukukausien nykyistä tehokkaampaan hyödyntämiseen. Opetuksen kehittäminen, opintojen ohjauksen tehostaminen ja opiskelijoille suunnattujen palveluiden parantaminen vaativat yliopistojen resurssien lisäämistä.

Keskeinen keino opintojen nopeuttamiseen on opintotuen parantaminen. Kokoomuksen oman opintotukimallin mukaan opintotuen (opintoraha, -laina ja asumistuki) kokonaistaso olisi noin 750 euroa kuukau-

ussa, mikä mahdollistaneen kohtuullisen toimeentulon ja päätoimisen opiskelun. Tämän lisäksi opintotuen tuloarvoja korotettaisiin kymmenellä prosentilla nykyisestä. Asumislisän vuokratuottoa on jo päätetty korottaa 214 eurosta 252 euroon kuukaudessa 1.11.2005 alkaen. Ensimmäiset 30 opintotukikuukautta opintoraha olisi noin 90 euroa nykyistä korkeampi eli 350 euroa kuukaudessa. Lainaa opiskelija saisi halutessaan nostaa 200 euroa kuukautta kohden. Seuraavat 20 kuukautta opintoraha olisi pienempi (200 euroa), asumislisä pysyisi em. tasolla ja lainaa voisi nostaa 350 euroa. Jatkokuukaudet olisivat mahdollisia perustellusta syystä.

TOIMENPIDE-ESITYS 34.

Opintotukea on kehitettävä Kokoomuksen aikaisempien linjausten mukaisesti täysipäiväisen opiskelun mahdollistavaksi ja nopeaan valmistumiseen kannustavaksi.

Korkeimpia marginaaliveroja alennettava

Etenkin korkeammin koulutetun työvoiman liikkuvuuden kasvaessa paineet työn verotuksen keventymiselle lisääntyvät. Tulevaisuudessa ns. aivovuoto tulee olemaan nykyistä suurempi ongelma kansantaloudelle. Suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle työtä tekee Suomessa sukupolvi, jonka mahdollisuudet ja halukkuus siirtyä ulkomaille töihin ovat suuremmat. Asiantuntijoiden siirtyminen ulkomaille on itseään ruokkiva kierre, joka on jo alkanut siitä, että asiantuntijoiden houkutteleminen muualta Suomeen on äärimmäisen hankalaa. Suomesta onkin tehtävä houkutteleva asuin- ja työskentelypaikka osaajille. Tähän voidaan vaikuttaa verotuksen ohella mm. julkisten palvelujen saatavuudesta ja laadusta huolehtimalla.

Kireä työn verotus ja korkea progressio vähentävät halukkuutta kouluttautumiseen ja työllä eteenpäin pyrkimiseen. Marginaaliverotusta pitäisikin lieventää kaikilla keskipalkan ylittävillä tulotasoilla. Tältä osin hallituksen on jo tehtyjä veropäätöksiä toteuttaessaan huolehdittava siitä, ettei verotuksen progressiivisuus lisääny. Huomiota on kiinnitettävä myös osaamisen kannustavuutta heikentäviin, kaikkein korkeimpiin veroasteisiin, joita on laskettava systemaattisesti.

TOIMENPIDE-ESITYS 35.

Korkein marginaaliveroaste alennetaan 50 %:in asteittain vuoteen 2008 mennessä.

Osaamisresursseja hankittava Suomeen myös maan rajojen ulkopuolelta

On aivan selvä, että työvoiman määrän vähentyessä Suomen on avauduttava ulkomaiselle työvoimalle. Osaavan työvoiman saatavuus vaikuttaa oleellisesti yritysten sijoittuspäätöksiin ja houkuttelee maahan investointeja myös rajojen ulkopuolelta. Ulkomaisella asiantuntemuksella on mahdollista vahvistaa suomalaista osaamis pohjaa. Esimerkiksi Yhdysvallat ja Kanada ovat hyötynneet työvoiman aiempaa suuremmasta liikkuvuudesta aktiivisen maahanmuuttopolitiikan avulla. Myös Suomelle tarvitaan suunnitelmallinen maahanmuuttostrategian, joka pohjautuu pidemmän aikavälin työvoimatarpeisiin.

Maahanmuuttoliittisen ohjelman valmistelu sisältyy myös hallituksen strategia-asiakirjaan 2004. Ohjelman on tarkoitus valmistua vuoden 2005 toukokuun loppuun mennessä. Ohjelmasta on jo tässä vaiheessa saatava tarpeeksi yksityiskohtainen ja käytännönläheinen. Maahanmuuttostrategian kautta tapahtuvassa valikoinnissa on kiinnitettävä huomiota ala-, työtehtävä- ja osaamisperusteisiin. Maahanmuuttopolitiikka on selkeästi erotettava pakolaispolitiikasta. Aktiivisella maahanmuuttopolitiikalla on mahdollista tukea sekä suomalaisen asenneilmaston muutosta että vaikuttaa muulle maailmalle välittyvään kuvaan Suomesta työskentely- ja opiskelupaikkana.

TOIMENPIDE-ESITYS 36.

Luodaan Suomelle yksityiskohtainen ja käytännönläheinen kansallinen maahanmuuttostrategia, joka linjaa suunnitelmallista avautumista kansantalouden käytettävissä olevan osaamis pohjan laajentamiseksi.

Pidemmän aikavälin strategian luomisen ohella tarvitaan mahdollisimman pikaisesti muutoksia tiettyihin maahanmuuttajien kohtaamiin käytännön ongelmiin. Uuden hiljattain voimaan tulleen ulkomaalaislain tavoitteena on nopeampi ja joustavampi työlupamenetely. Kaikkia työlupien saamiseen liittyviä ongelmia ei kuitenkaan vielä ole riittävällä tavalla ratkaistu. Hidas ja joustamaton työlupien käsittelyprosessi vaikeuttaa erityisesti osaajien rekrytoimista lyhytaikaisiin työkoennuksiin. Työlupaprosessin käytännön ongelmiin on kiinnitetty huomiota mm. Suomi maailmantaloudessa –selvityksen loppuraportissa.

Ulkomaalaisten asiantuntijoiden ja yritysjohtajien verotusta säätelevän lain (L ulkomailta tulevan palkan-

saajan lähdeverosta) ongelmana pidetään erityisesti lain määräaikaaisuutta ja sen rajoittumista enintään 24 kuukautta eteenpäin laissa tarkoitetun työskentelyn alkamisesta. Nämä aikarajoitukset ovat ongelmallisia, sillä usein asiantuntijatehtäviin tuleva henkilö halutaan pitää työssään kahta vuotta kauemmin. Tarpeen olisi myös selvittää, onko lain määrittelemää vähimmäispalkkaa (nyt 5 800 €/kk) ja lähdeveroprosenttia (nyt 35 %) tarpeen muuttaa.

Toisaalta tutkijan ja erityisasiantuntijan puolisoille ei nykysäädösten mukaan ole yleistä oikeutta tehdä työtä. Uuden ulkomaalaislain mukaan rajoittamaton työnteko-oikeus on sellaisella perheenjäsenellä, jonka puoliso on saanut ns. B-luvan tilapäisen työntekijän oleskeluluvan tai elinkeinonharjoittamisen perusteella. Esimerkiksi tutkijat tai it-alan asiantuntijat ja heidän perheenjäsenensä jäävät kuitenkin tämän säädöksen ulkopuolelle. Näiltä osin ulkomaalaislain tulkinnasta ei kuitenkaan vielä ole ehtinyt muodostua vakiintuneita käytäntöjä.

Sisäasiainministeriön johdolla toiminut, ulkomaalaisten opiskelijoiden asemaa Suomessa selvittänyt työryhmä jätti raporttinsa joulukuussa 2004. Työryhmä esittää useita muutoksia EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden työnteko-oikeuteen lukukausien aikana ja työnhakuun tutkinnon suorittamisen jälkeen. Näillä helpotuksilla halutaan edistää ulkomaalaisten opiskelijoiden hakeutumista ja sijoittumista suomalaiseen työelämään. Tilastokeskuksen mukaan ulkomaisia opiskelijoita, joilla ei ole EU-kansalaisuutta, oli Suomessa vuonna 2003 yliopistoissa ja korkeakouluissa yli 5 000, alemman asteen oppilaitoksissa noin 4 500 ja yliopistoissa jatkotutkintoa suorittamassa noin 1 200.

TOIMENPIDE-ESITYS 37.

Ulkomaisten avainhenkilöiden lähdeverotus säädetään pysyväksi ja lain sisältämää 24 kuukauden aikarajoitetta pidennetään. Samalla selvitetään tarve tarkistaa lain määrittelemää vähimmäispalkkaa ja lähdeveroprosenttia. Ulkomaalaislakia muutetaan siten, että työntekijän oleskeluluvasta vapautettujen henkilöiden perheenjäsenet vapautetaan työlupavollisuudesta. Ulkomaalaisten opiskelijoiden asemaa Suomessa selvittäneen työryhmän esitykset toteutetaan.

Julkista tutkimus- ja kehitysrahoitusta lisättävä

Tilastokeskuksen mukaan julkisen sektorin (pl. korkeakoulusektori) t&k -panostukset laskivat vuonna 2003 ensimmäistä kertaa vuosiin. Ennakkotietojen mukaan lasku on jatkunut myös vuonna 2004. Vuonna 2002 julkisen sektorin (ml. yksityinen voittoja tavoittelematon toiminta, pl. korkeakoulusektori) t&k-menojen määrä oli 529,7 miljoonaa euroa, vuotta myöhemmin 515,4 miljoonaa euroa ja 504,4 miljoonaa euroa vuonna 2004. Samalla julkisen sektorin osuus kaikista t&k-menoista laski 11 prosentista 10,1 prosenttiin. Julkisen t&k-rahoituksen merkitys on tärkeä, sillä julkisilla lisäpanostuksella on todettu olevan selkeä vahvistava vaikutus myös yksityisen sektorin t&k-panostuksiin. Julkinen rahoitus täydentää yksityistä t&k-toimintaa ja kannustaa yrityksiä investoimaan lisää. Kokonaistavoitteeksi on asetettava tutkimus- ja kehitystoiminnan kokonaismenojen nostaminen 4 %:in bruttokansantuotteesta (3,37 % vuonna 2004).

Valtion tiede- ja teknologianeuvosto suositti vuonna 2002 tutkimus- ja innovaatorahoituksen nostamista 405 miljoonalla eurolla vuoteen 2007 mennessä. Tästä 300 miljoonaa kohdentuisi suoraan t&k-toimintaan ja 105 miljoonaa yliopistojen perusopetukseen. Tiede- ja teknologianeuvoston linjausten toteuttaminen sisältyy pääministeri Vanhasen hallituksen ohjelmaan. Linjaus tarkoittaisi vuosittain reaalia 5 %:n lisäystä julkisissa t&k-menoissa. Suomi maailmantaloudessa – selvityksen loppuraportti puolestaan esitti julkisten t&k-voimavarojen kasvattamista vähintään 7 %:lla vuosittain. Selvityksen mukaan tähän päästäisiin lisäämällä julkista t&k-rahoitusta hallitusohjelmaan kirjattua tasosta vuosittain 25 miljoonalla eurolla. Tiede- ja teknologianeuvoston vaatimukseen ei vielä tähän mennessä ole täysin toteutunut, joten se olisi otettava julkisten t&k-menojen kehityksen vähimmäistavoitteeksi.

TOIMENPIDE-ESITYS 38.

Tavoitteeksi asetetaan tutkimus- ja kehitysrahoituksen osuuden nostaminen 4 %:in bruttokansantuotteesta. Tähän tavoitteeseen pyritään lisäämällä julkista t&k-rahoitusta reaalisesti vähintään 5 %:lla vuosittain.

Huomio innovaatioiden kaupallistamiseen ja yritysten kansainvälistymiseen

Tutkimukseen ja kehitykseen tehtäviä panostuksia on aina tarkasteltava rinnakkain liiketoiminnan ja sen kehittämisen kanssa. Liiketoimintaosaamiseen liittyy entistä parempi tiedon hyödyntäminen, osaavampi markkinointi, muotoilu ja brändin jalostaminen. Vaikutuksia talouden kasvuun ja hyvinvoinnin lisääntymiseen saadaan aikaiseksi vain jos t&k-toiminnan kautta syntyvät tuotteet ja prosessit onnistutetaan kaupallistamaan. Kansainvälisesti kilpailukykyisestä osaamisesta huolimatta kovinkaan moni keksintö tai innovaatio ei johda Suomessa uuden yrityksen syntymiseen tai tuotteiden menestykselliseen kaupallistamiseen.

Talouden toimijoiden kansainvälistyminen on yksi edellytys koko kansantalouden pärjäämiselle ulkoisessa kilpailussa. Osaamisen siirtymistä ja kansainvälisiä investointeja Suomeen voidaan edistää yritysten ja osajien verkottumisella. Myös innovaatioiden kaupallinen hyödyntäminen vaatii usein kansainvälistymistä, erityisesti kotimarkkinoiden ollessa pienet. T&k-panostukset eivät käänny kasvuksi, ellei uusille tuotteille löydy riittävän suuria markkinoita, joilla innovaatiotoiminnan kustannukset saadaan katettua. Huomiota pitäisi kiinnittää myös yritysten kasvun ja kansainvälistymisen mahdollistamiseen.

Onnistunut tuotteistaminen ja kansainvälistyminen edellyttävät usein pitkäaikaisia pääomasijoituksia ja kansainvälistymisen tukea. Julkisen sektorin tarjoamien tukimahdollisuuksien kokonaisuus on kuitenkin sekava eikä toimi riittävän tehokkaasti. Yritysten kehitys- ja rahoituspalvelujen julkisesta tarjonnasta vastaavat Finnvera Oyj, Finpro, Suomen Teollisuussijoitus Oy, Tekes, VTT, Sitra ja Suomen Akatemia. Näistä lähteistä saataville olevaa eri tarkoituksia palvelevaa, eritasoista ja erilaista apua yritysten näkökulmasta vaikea hyödyntää tehokkaasti. On selvä, että tällaisesta palvelujen kirjosta löytyy väkisininkin päällekkäisyyksiä.

TOIMENPIDE-ESITYS 39.

Arvioidaan selvityksellä julkisen tutkimusrahoituksen ja elinkeinotukien tehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä selvitetään julkisesti rahoitettujen yrityspalveluiden todellista tarvetta. Laaditaan kansallinen ohjelma yritysten kehitys- ja rahoituspalveluiden toimivuuden parantamiseksi, ja selvitetään alan eri toimijoiden keskinäiset suhteet ja roolit.

Lähteet:

Asiantuntijakuulemiset:

Antti Tanskanen/ OKO 27.5.2004

Matti Pukkio/ TM 8.6.2004

Matti Pursula/ Teknillinen korkeakoulu 16.6.2004

Martti af Heurlin/ Tekes 16.6.2004

Pentti Hakkarainen ja Antti Suvanto/ Suomen Pankki 22.6.2004

2000-luvun kasvupoliitikan haasteet. Valtiovarainministeriön julkaisuja 1/2004.

Aho, Simo & Susanna Kunttu: Työvoimapolitiittisten toimien vaikuttavuuden tutkiminen rekisteriaineiston avulla. Menetelmäkehittelyä ja 1994-1997 toteutettuja toimia koskevia tuloksia. TM työvoimapolitiittisia tutkimuksia 233/2001.

Enemmän ja parempia palveluita. Kansanedustaja Jere Lahden työryhmän raportti, Kokoomuksen eduskuntaryhmä, 27.4.2004.

Erla: Suhdanne 2/2002 ja Suhdanne 3/2002.

Hallituksen strategia-asiakirja 2004. Hallituksen poikahallinnolliset politiikkaohjelmat ja politiikat. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 11/2004.

Hautamäki, Antti & Lemola, Tarmo (toim.): Suomi uuteen nousuun. Innovaatiot ja osaaminen huipputasolle. Sitran raportteja 39/2004.

Investointitiedustelu, TT, kesäkuu 2004.

Kangasharju, Aki & Takis Venetoklis: Do Wage-subsidies Increase Employment in Firms? VATT keskustelualoitteita 304/2003.

Kansallinen globalisaatiostrategia: Menestyvä Suomi. Teollisuuden kannanotto globalisaatioon ja Suomen tulevaisuuteen. TT huhtikuu 2004.

Kilpailukykyiseen verotukseen. Tuloverotuksen kehittämistyöryhmän muistio. Valtiovarainministeriö, työryhmämuistioita 12/2002.

Kuntouttavan työtoiminnan ohjausryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 10/2004.

Kurjenoja, Jaana: Kenelle työ kannattaa? Kannustinloukut 2004. Veronmaksajat 39/2004.

Kurjenoja, Jaana: Kansainvälinen palkkaverovertailu 2004. Suomen asema palkkaverottajana. Veronmaksajat 41/2004.

Pääomarahoituksen tarjonnan lisääminen Suomessa. Valtiovarainministeriö, tutkimuksia ja selvityksiä 1/2003.

Osaava ja avautuva Suomi maailmantalouden murroksessa. Suomi maailmantaloudessa –selvityksen väliraportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 14/2004.

Osaava, avautuva ja uudistuva Suomi. Suomi maailmantaloudessa -selvityksen loppuraportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 19/2004.

Parpo, Antti: Kannustavuutta tulonsiirtojärjestelmään. Tulonsiirtojärjestelmän muutokset, kannustinloukut ja tulonjako. Stakes. Tutkimuksia 140. Helsinki 2004.

Ruokanen, Tapani: Suomen menestyksen eväät. Tiekartta tulevaisuuteen. EVA raportti, 5.10.2004.

Suomen Pankki: Euro & Talous 1/2004.

Toimivat työmarkkinat, matala työttömyys. TT:n työllisyysohjelma. TT, helmikuu 2004.

Tehoavatko toimenpiteet? Työllisyysvaikutusten arviointi (TYVA) –projektin loppuraportti 2001. TM, työhallinnon julkaisuja 288/2001.

Työllisyystyöryhmän loppuraportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 5/2003.

Ulkomaalaisten opiskelijoiden asemaa Suomessa käsittelevä hanke. Sisäasiainministeriön julkaisuja 56/2004.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimuksen rakenneselvitys. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 36/2004.

Kansallinen Kokoomus rp
Pohjoinen Rautatiekatu 21 B
00100 Helsinki
p. 0207 488 488
f. 0207 488 505
www.kokoomus.fi

Kokoomuksen eduskuntaryhmä
00102 EDUSKUNTA
p. (09) 4321 (vaihde)
f. (09) 432 3291
www.kokoomus.fi/eduskuntaryhma